БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 267 (10635) | 1964 оной ноябриин 11, среда | Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **тогтоохонь:** СССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сессиие 1964 оной декабриин 9-дэ Москва хотодо зарлаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. МИКОЯН.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1964 оной ноябриин 9.

СССР, Замбиин харилсаан

Оронойнь бэеэ дааһан байдалтай болоһоной һайндэртэ байлсахаяа ошоһон Советскэ правительственна делегаци Замбиин Республикада энэ оной октябриин 23-һаа 30 хүрэтэр айлшалаа.

Лсака хотодо Советскэ правительственна делегациин, Замбиин Республикын правительствын хоорондо хэлсээнүүдэй хэгдэһэнэй үндэһөөр, Совет Социалис Республиканocc Союзай, Замбиин Республикын хоорондо дипломатическа харилсаа тогтоохо, посольствонуудай зэргэтэй дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдые харилсан байгуулха гэбэ.

11 жэлэйнь ойгоор

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. И. Микоян, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Камбоджын бэеэ даадаг болоһон 11 жэлэй ойгоор Камбоджын гүрэнэй толгойлогшо принц Producer Сиануктa, Камбоджын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ принц Нородом Кантолдо телеграмма эльгээжэ, эдэниие, мүн Камбоджын арадые амаршалаад, национальна экономико болон соёл болбосоролоо хүгжөөхэ, бэеэ дааһан байдалаа, нейтралитедээ саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ шанэ амжалтануудые түйлахыень хүсэбэ. Хоёр оронои арадуудай аша туһада, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай аша туһада, саашадаашье СССР-эй болон Камбоджын хоорондохи харилсаа холбоон амжалтатайгаар хүгжөөгдэхэ гэжэ найдадаг байһаниинь телеграмма соо элирхэйлэн мэдүүлэгдэнэ.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Республикын колхоз, совхозуудта наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ суглуулха, хэрэглэхэ талаар бии байһан горитой дутагдалнууд болон тэрэниие усадхаха хэмжээнүүд тухай

Олонхи ажахынууд наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэжэ, муу бэшэ үрэ дүн түйладаг болонхой гээд КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тэмдэглэнэ.

Тэхэтэй хамта наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ талаар ехэхэн алдуу, дутагдалнууд бии гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет зааба.

Республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствын, олонхи үйлэдбэриин управлениин болон колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд КПСС-эй ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй заабариһаа зохихо тобшолол үшөө хээгүй байна. Наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ ехээр суглуулжа, газараа һайнаар үтэгжүүлхэ тушаа биратай хүдэлмэри хэнэгүй. Илангаяа бии байһан үтэгжүүлгэеэ наринаар суглуулжа, бодомжотой зүбөөр хэрэглэхын оролдо, энээндэ тон харюусалгагүйгөөр хандажа, үгтэһэн түсэб, даабариие дүүргэнэгүй. Байгша оной октябриин 1-нэй мэдээгээр, тараалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха түсэб оройдоол 57 процент дүүргэгдээ. Харин Баргажанай, Хяагтын, Кабанскын үйлэдбэриин управлени нууд энэ түсэбөө миил 38—53 процент болгонхой.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ холижо, компост хэхэ онол аргые тооногүй. Хориин, Яруунын, Баргажанай үйлэдбэриин управлениинуудай ажахынуудта энэ жэлдэ нэгэшье тонно компост тараалан дээрэ гаргагдаагүй. Олонхи колхоз, совхозууд наг шэбхэеэ тараалан дээрээ бага багахануудаар ебоолоод, тэрэнээ хаһа сагтань тараажа, газарай хүрьһэндэ һайнаар оруулаагүй дээрэһээнь үтэгжүүлгын шанар ехээр муудана.

Һүүлэй үедэ үнэһэ, шубуунай аргал гэхэ мэтэ үтэгжүүлгэ суглуулха тушаа анхарал хандуулагдахаяа болиноо.

Кабанскын, Түнхэнэй, Баргажанай болон бусад зарим аймагуудта торфын хэбтэшэ ехэ. Теэд тэрэниие малтажа абаад, малдаа дэбдихэр хэжэ, һүүлдэнь үтэгжүүлгэ болгон хэрэглэхэ талаар баһал мүртэй оролдолго гаргадагагүй.

Олонхи партийна комитедүүд болон партийна эхин организацинууд ажахынуудтаа байһан тон ехэ үтэгжүүлгые зүбөөр хэрэглэхэ тушаа хүтэлбэрилэгшэдтэ һанамжа оруулнагүй, эзэн буса ябадалтай эбсэшоод байна.

Шулуу нүүрһэнэй, вольфраммолибденэй болон цементын промышленностиин үлэгдэлнүүдые үтэгжүүлгэдэ хэрэглэхэдэ хэр ашагтай байһаниие научна эмхинүүд болон республикын хүдөө ажахын туршалгын станцишье туршажа, шэнжэлжэ үзэнэгүй.

Наг шэбхэ һайнаар хэрэглэжэ, тараалан, сабшалангай ургаса эрид дээшэлүүлхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай байһыень хараада абаад, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет энээн тушаа түсхай тогтоол гаргаа.

1. Эндэ тэмдэглэгдэһэн дутагдалнуудые түргэн усадхажа, наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ һайнаар суглуулан бэлдэжэ, тэрэниие зүбөөр хэрэглэхын тула бүхы хүдэлмэри хэхэ гэжэ республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствые, үйлэдбэриин управленинүүд болон парткомуудые, аймгүйсэдкомуудые, совхозуудай дирекци, колхозуудай правлени болон эхин парторганизацинуудые уялгалаа. Ажахы бүхэндэ наг шэбхэ, үтэгжүүлгэ суглуулха, хэрэглэхэ тодорхой түсэб даабари табижа үгэхэ, мүн зарим ажахынуудта үтэгжүүлгын удха шанарые тоодоггүй, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ энэ тон шухала хэрэгтэ эзэн бусаар хандадаг ябадалда эсэс табиха байна. Бүхы наг шэбхэ зүбөөр хадагалжа, һайнаар хэрэглэхэ, илангаяа компост бэлдэхын тула бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ.

2. 1964—1965 ондо үйлэдбэриин управлениинуудай ажахынуудта наг шэбхэ суглуулха, компост бэлдэхэ, үнэһэ, шубуунай аргал суглуулха түсэб баталха.

3. Республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерство, үйлэдбэриин управленинүүд болон совхозуудай дирекци, колхозуудай правленинүүд иигэжэ уялгалагдаа:

а) наг шэбхэ суглуулжа зөөхэ, компост бэлдэхэ түсгаар онь һожоруулагдаһан звенонуудые ажахы бүхэндэ эмхидхээд, тэдэниие бүхы хэрэгтэй техникээр хангажа, тодорхой түсэб, график табижа үгэхэ байна;

б) минеральна үтэгжүүлгэ, элдэб хоро химикадуудые хадагалха түсхай склад, наг шэбхэ суглуулжа обоолхо түхеэрэлгэнүүдые ажахы бүхэндэ барижа эхилхэ.

4. Баргажанай, Хяагтын, Түнхэнэй, Кабанскын үйлэдбэриин управленинүүдтэ торф малтажа абаха хүдэлмэри дары эмхидхэхэ гэжэ Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствые (нүхэд Дубровский, Довгань), «Сельхозтехникын» Буряадай нэгэдэлые (нүхэр Антоненко) уялгалһан байна. Тэрэнэй түлөө «Сельхозтехникын» аймагуудай нэгэдэлнүүдтэ, томо колхоз, совхозуудта түсгаар отрядуудые эмхидхэжэ, тэдэниие бүхы хэрэгтэй машина техникэ, зэмсэг түхеэрэлгэнүүдээр хангаха гээ.

5. Шулуу нүүрһэнэй, вольфрам-молибденэй, цементын болон саахарай промышленностиин үлэгдэл хаядаһа үтэгжүүлгэдэ үргэнөөр хэрэглэдэг болохо арга боломжые шэнжэлжэ үзэхэ гэжэ Буряадай научно-шэнжэлэлгын комплексно институтда, хүдөө ажахын институт болон республикын хүдөө ажахын туршалгын станцида даалгагдаа. Энээнэй түлөө республикын олон ондоо уларилтай болон байгаалитай зононуудта туршалгын ниилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно.

6. Үнэһэ, шубуунай аргал суглуулжа, һайнаар хадагалха, зүбөөр хэрэглэхэ тушаа ехэ хүдэлмэри хэхэ гэжэ ВЛКСМ-эй обком, үйлэдбэриин управленинүүд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, колхоз, совхозуудай партийна, комсомолой болон профсоюзна организацинуудые уялгалба. Энэ хүдэлмэридэ комсомолшууд, залуушуул, пионернууд, һурагшад болон гэрэй эзэн эхэнэрнүүд үргэнөөр хабаадуулагдаха зэргэтэй.

7. Наг шэбхэ суглуулха, зөөхэ талаар түрүү колхозуудай дүй дүршэлые үргэнөөр харуулжа, дутагдалнуудыень шангаар шүүмжэлжэ байха гэжэ «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакци болон Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио-дамжуулга, телевидениин комитедые уялгалһан байна.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой (Баргажан) үүлтэртэ малай фермын һаалишад үнеэн бүхэнһөө 3 тонно һү һаахын түлөө тэмсэнэ. Зураг дээрэ: түрүү һаалишад Ц. Дашиева (зүүн гарһаа) С. Бальжинова хоёр улаан булан соо.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

ГАБШАГАЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ

Манай Ахын аймагай малшад, һаалишадшье һайндэртэ бариха баһал горитой бэлэгтэй байба. Ноябриин 5-най үдэр эндэхи «Коммунизм» колхозойхид (түрүүлэгшэнь Н. П. Леонтьев, парткомойнь секретарь В. Н. Цыденов) гүрэндэ һү, мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ. Тус артель бүхыдөө 1800 центнер һү худалдаха түсэбтэй аал, мүнөө 1820 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулаад байна.

Нютагайхинаа омогорхуулмаар хүдэлдэг түрүүшүүл өндэ олон. Һаалишан Хорло Хумаева 20 толгой хайнаг үнеэдһээ 12,8 мянган килограмм үдхэн тоһолиг һү һаажа, колхоз соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараба.

Тэрэшэлэн колхоз байгша ондо 1900 центнер мяха гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байбал, энэ үдэр болотор 1908 центнер эрхим тарган мяха Эхэ орондоо үгэжэ шадаа. Энэ амжалтадань мал адуулагшадай габшагай шанга ажалай горитой хубита бии. Жэшээлхэдэ, малшад Дыжит Цыренова, Халзан Мункoнов, Очир Гармаев гэгшэд зунай һарануудта 510 гаран хашарагуудые хадын шэмэтэй һайн ногоондо шадамаһ бэрхээр адуулжа, түс бүриинь шэгнүүрые сүүдхын 800 граммаар нэмээгээд, намар бүлтыень дундаһаа дээшэ шадалтай, таргануud болгожо тушаагаа һэн.

Колхозой малшад үбэлэй хүйтэндэшье үхэр малһаа ашаг шэмэхээр абахын түлөө шангаар тэмсэжэ байна.

Д. ЯНДАНОВ.
Түнхэнэй үйлэдбэриин управлени.

Хонишодой анхаралда

ОРОЙ ХУРЬГАЛХА ХОНИДЫЕ ҮРЭЖҮҮЛГЭ

Республикымнай зарим колхоз, совхозууд ажахы доторой эрхэ байдалһаа боложо, ерэхэ жэлдэ зарим эхэ хонидоо орой түрүүлхээр шиидэнхэй. Тиимэһээ оройн үрэжүүлгэ үнгэргэхэ саг ерээд байна. Жэшээнь, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд гол түлэб хонидой үрэжүүлгые ноябриин 10-һаа эхилхэнь. Карл Марксын, Тельманай нэрэмжэтэ колхозууд энэ хүдэлмэриие декабриин 1-һээ эхилжэ, һара хахадай туршада үргэлжэлүүлхээр хараална.

Гэбэшье орой намар гү, али үбэлэй үедэ хонидые үрэжүүлхэ гээшэ зунайхида орходоо түбэгтэй, орёошог байха зэргэтэй. Үшарынь гэхэдэ, искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые хүйтэнэй үедэ хүдэлгэхөөр түхеэрхэ шухала. Бэлшээридэ ябаһан хонидой шадал буурахайшаг байдаг. Эдэ зүйлнүүдые анхаралдаа онсо абаха хэрэгтэй бшуу. Намар, үбэлэй үрэжүүлгэ эмхидхэхэдээ, иимэ асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулха зэргэтэй болоно.

НАМАРАЙ ҮРЭЖҮҮЛГЫН БОЛЗОР

Манай республикын байгаалиин эрхэ байдал дээрэһээ хаража үзэхэдэ, хонидые ороондо оруулхада август, сентябрь һаранууд эгээл таарамжатай гээшэ. Зүгөөр зарим ажахынуудай ямар нэгэн шалтагаанаар үбэлэй үедэ шэнэ түл олоор абажа шадахагүй байдаг. Дулаан байранууд хомор, хүнүүд дуталдадаг гээшэ ааб даа. Тиимэһээ хабар түрүүлхэ баатай бологдоно.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой (Хяагта) хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд болон хонишод намар, үбэлэй үрэжүүлгые декабриин 1-һээ январиин 15 болотор үргэлжэлүүлхээр түсэблэнхэй. Нихэдээ эндэхид түл абалгаяа июниин 15 болотор дүүргэхэ жэшээтэй болоно. Үрэжүүлэгдэхэ хонидынь сабшалангай болон тарилга хэхэ газар шадар байрладаг. Ушар тиимэһээ иимэ отаранууд майн 15-һаа хожомдонгүй зуһаландаа зөөхэ ёһотой бшуу. Гэзэд хэнэйшье мэдэһээр, зуһалан дээрэнь хурьга абахада таарамжатай байра байдал байхагүй. Энээн дээрэһээ намарай үрэжүүлгые майн 20 болотор хурьга абахаар эмхидхэбэл һайн гэжэ тоологдоно. Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд намарай үрэжүүлгые ноябриин 10-һаа декабриин 25 болотор үнгэргэбэлнь болохотой һэн гэжэ һанамжалагдана. Тиигэбэл хонидоо үбэлэйнь дулаан байра дээрэ хурьгалуулха арга олдохо байна ха юм.

Дээрэ хэлэгдэһэн болзор бодото, эгээл таарамжатай үе мүн. Энээниие зүбтэй дээрэ тоолохо шухала гэжэ һанагдана.

Энэ талаар Сэлэнгын совхозой хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Мельников, Соколов гэгшэд тон зүб ябадал хэбэ гэжэ бодоноб. Эдэнэр орой намар үрэжүүлэгдэхэ 8000 эхэ хонидойнгоо 3000 толгойень октябрь соо үрэжүүлээ. Бусадыень ноябриин 1-һээ үрэжүүлжэ эхилбэ. Тиигээд энэ хүдэлмэриие декабриин 15—20 багаар дууһахаар хараалаанхай.

Октябрь соо юундэ хонидоо ороондо оруулаабта гэжэ асуухада, совхозой главна зоотехник нүхэр Соколов иигэжэ харюусана гэбэл: «хониднай март соо хурьгалха болоно. Эхэ хонидой, мүн хурьгадай тэжээгдэхэ хаһань һураггүй хорожо үгэнэ. Эхэ хонид декабрь, январь, февраль һаранудта бэлшээридэ ябаха зэргэтэй, тиихэдэ хурьгадынь март апрель хоёртол эхэтэеэ бэлэн тэжээл дээрэ эдеэлхэ, харин майһаа бэлшээридэ гаргагдаха болоно бшуу».

Иимэ гурим анхарал татамаар хаш.

ЭХЭ ХОНИДЫЕ ҮРЭЖҮҮЛГЭДЭ БЭЛДЭЛГЭ

Эхэ хонидые һайнаар үрэжүүлхэ, һубайруулхагүйн тулада тэдэниие һайнаар харууһалха, үрэжүүлгэдэ ёһоолон бэлдэхэ гээшэ харюусалгатай хэрэг. Эхэ хонид тарган тобир байбал, һубайрасагүй, бэеэ хүсэһэн, өөдэргэ, тарган түл үгэдэг гэжэ хонишон бүхэн мэдэдэг. Һайн түл гарзалдагшьегүй байха. Тиимэл һэн туладанъ, «Эрдэм» колхозой (Хяагта) бэрхэ хонишон Гарма Долгоров өөрынгөө даажа байһан 654 хонидые харгда һайтай бэлшээри, тараанай узуур дээгүүр адуулжа байдаг. Энэ хонишоной хонидынь бултадаа таргануд.

Энэ колхозой Поворот гэжэ газарта Василий Арьяевай хонид байрладаг. Ахалагша хонишоной ёһол муугаар малаа адуулдаг дээрэһээ болоjо, хонидынь тон туранхай. Мүнөөшье елиэрхэй болоһоной бэлшээри дээрэ харюулагдана. Һайн газарта абаашажа адуулхаашье эндэхи хонишод хүсэнэгүй. Нёдондо эдэнэй хаража байһан хонидһоо 100 толгой бүриһөөнь оройдоол 26 хурьгад абтаа һэн. Теэд иимэ малшадта колхозойнгоо баялигые даалгажа үгэлтэй гээшэ гү?

Эхэ малай шадал тэнхээн һайн лэ һаа, хонидой үдэсэтэй байха ёһотойе бүгэдэндөө мэдэнэбди. Тиимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энээн тушаа анхаралаа онсо табиха уялгатай.

ХУСАНУУД ТАРГАН БАЙХА ЁҺОТОЙ

Искусственна аргаар хонидые һайнаар үрэжүүлхэ гэжэ зориһон хойноо бэдэрдэг хусануудаа тарганаар бариха, һайнаар харууһалха зэргэтэйбди. Гэбэшье Тельманай нэрэмжэтэ колхозой (Хяагта) хусанууд туранхай зүдэрүү юумэнүүд байха юм. Тэрэнэйнгээ шадал һайжаруулхын түлөөшье оролдоногүй, шугы шэбэрэй гол хаглан соо адуулна.

Тус колхозой главна зоотехник нүхэр Черниговский гэгшэ хусануудаа һайнаар харууһалха тушаа ямаршье хэмжээ абадаггүй байна. Хусануудаа эрхим тэжээл дээрэ табиха эрилтэ табигдана. Тиихэдээ үдэр бүри 1,2—1,5 килограмм хэмжээнэй орооһо тараанай зүйл, һайхан хүдөө үбһэ, морхооб, кукурузын силос гэхэ мэтые эдюулхэ хэрэгтэй. Бултыень дулаан байрада бариха гээшэ баһал шухалын шухала хэмжээн мүн. Үдэр соогоо адаг хоёр дахин тэдэнээ уһалха ёһотой.

Хяагтын управлениин бусадшье ажахынуудта, илангаяа Ленинэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Эрдэм» колхозуудта, зарим совхозуудта хусануудай харууһан хангалтагүйгөөр табигданхай. Тиимэһээ бүри дары саган шиидхэхы хэмжээн абтаха ушартай.

ПУНКТНУУДЫЕ САБ ГЭМЭЭР ТҮХЕЭРХЭ

Энэ Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта хүйтэнэй үедэ хүдэлгэмөөр дулаалагдаһан түсхай нэгэшье пункт байхагүй. Тиимэһээ тэдэнэй үгы дээрэһээ байрын гэрнүүдые пункт доро хэрэглэхээр хөөрэлдэнэ. Тиихэдээ «Эрдэм», Ленинэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд зунай вагончигуудые дулаалха һанаатай. Жэшээнь, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Сагаан-Эрье гэжэ газарта байрладаг нүхэр Доржиевай отарын дэргэдэ пункт болгогдомоорашье юумэ байхагүй.

Тобшолон хэлэбэл, тус управлениин нэгэшье ажахыда үрэжүүлгын пунктнууд оройдоо бэлдэгдээгүй, хорёо, хаамагууд табигдаагүй байха юм. Үрэжүүлгын бүри газаа орожо ерэшоод байхада иимэрхүү байдалтай байха гээшэмнай аягүй хэрэг болоно гээшэ ааб даа. Эндэхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хонидоо орой түрүүлхэ гэжэ ехээр хөөрэлдэдэгшье һаа, энэ шухала хэмжээ ябуулгада һаналаа табягүй, задагай зайдануар үгтаха гэжэ байна.

Хүйтэн болоһон хойно хони үрэжүүлхэ гээшэ тиимэ амар хэрэг бэшэ. Энээндэ ёһотойл саб гэмэ бэлэдхэл хэрэгтэй. Тиимэһээ саг үнгэргэжэ байнгүй, үрэжүүлгын пунктнуудые бэлэн болгохо шухала. Үйлэдбэриин управлени, тэрэнэй мэргэжэлтэд хадаа энэ хэрэгые харюусалга доро абажа, хинан шалгаха, бэлэдхэлые тушаан абаха уялгатай.

Үшөө нэгэ шухала зүйлые мартажа болохогүй. Үрэжүүлгые хаһа саг соонь шанар һайнтайгаар үнгэргэлгэ техник-үрэжүүлэгшын ажал хүдэлмэриһөө, тэрэнэй бэлэдхэл болон хүсэлэл оролдолгоһоо болохо байна. Гэбэшье зарим ажахынууд мүнөө болотороо эдэ мэргэжэлтэдые хүсэндэнь оруулжа шадаагүй.

Пункт бүхэн хоёр техник-үрэжүүлэгшэтэй байха зэргэтэй. Тиигээгүй һаа, дутуу дунда зүйлнүүд ушаржа магад. Тиимэһээ техник-үрэжүүлэгшэд тушаа мартажа огто болохогүй.

Хабартаа түл абахаар хараалжа, хонидые ороондо оруулга республика доторнай үнэндөө түрүүшынхеэ эмхидхэгдэжэ байна. Тиимэһээ энэ кампанида бүри түгэс бэлэдхэлтэйгээр, тон харюусалгатайгаар хандаха гээшэ хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй, мэргэжэлтэ бүхэнэй, хонишон бүхэнэй уялгата хэрэг.

А. БАЛДАЕВ,
гүрэнэй племстанциин главна зоотехник.

Ажалай түрүүшүүлдэ — магтаал

ШУУЯАТАЙ ЗАНДАА ЯБААРАЙГТЫ

ОЧЕРК

Би тэрэ үбгэжөөлые эгээл түрүүшынхеэ харахадаа, сэхыень хэлэбэл, шоо үзэхэһөө тээ наагуур болоо бэлэйб. Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо 3—4 жэл үнгэрбэ ха. Тиибэшье түрүүшымнай уулзалга эли тодоор, үсэгэлдэрэйл мэтээр нюдэндэм харагдана...

Директорэй таһалга соо совхозой ажал хэрэгүүд тухай хөөрэлдэнэбди. Шухала шухала мэдээнүүдые һанаандаа хадуухые оролдон һууна6. Намда бага саг үгтэнхэй: мэнэ гэһээр директор Амагаа Дамбаевич холын гүүртэ ябахань, тиимэ һэн тулань, хэдэн секундашье ама хооһон оршон байха ушар намайе ташуурдана.

Гэнтэ үүдэн эршэтэйгээр нээгдээд, тараг һахалтай үбгэжөөл аргагүй уртай юумэ орожо ерээд, богоһоһоо нааша нэгэ алхаад, уухир уухир амилжа байба. Би бүтүүхэн сошобошье, директор хэдыдээл: «Газаа хүлеэгты!» — гэжэ захиржархигша ааб гэжэ хүлеэнги харан һуубаб. Харин Амагаа Дамбаевич үнеэхил хэм соогоо хургануудаараа үргээ эмэрин һууба. Гайха ехэ... Үбгэжөөлшье добтолгодо бэлдэһэн минисгэй мэтэ урагшаа дүхын татаад зогсошонхой. Хуушарһан дагдагар малгайнь үрөөһэн шэгэбшэ өшэгэн тэхын эбэртэл, һөөл энеэдэтэйгээр ёдолзоно.

— Нүхэд ноёд, тэрэ Шаагтаагай хонидые бултыень хорото һүбөөр үхүүлхэеэ һанаа зон гүт, али дорой яндан намайе түрмын оёорто хаяхаяа һэдээ зон гүт?! — гэжэ үрөөһэн гараараа шала руу заан, директорташье бэшэ, намда хандаба. Тэрэ намайе аймагай зургаанһаа ерэһэн түлөөлэгшэ гэжэ һанаа ха.

— Бата Жалсанович, зурхэеэ нэгэ бага дараад, ерэһэн хэрэгээ дуулгыт даа, — гэжэ директорэй намдууханаар хэлэхэдэнь, юундэб даа нюдэниинь уриханаар миһэрбэ. Үбгэжөөлшье номгорһоной хэбэргүй, столдо дүтэлөөд, хоолойнгоо хүрэхысэ хашаба:

— Хоёр хоног соо нюдэ хадхаха үбһэгүй һуунабди, вот тебе на. Зарим хониднай имэнүүд болоо, — гээд, борсогор хара долёобор хургаяа годиилгоод харуулба. — Сэхэ руунь хэлэгты, нүхэр директор, тэдэтнай үмсымни зөөри бэшэ. Үхөөшье һаа үхэг, хяаран ошог саашаа. Зүнтэр намһаа юушье оложо эдихэгүйт. Өөһэдынтнай толгойдо бууха байха даа. Заргасалдаха болобол, ЦК хүрэтэр ошуужабди. Амагаа Дамбаевич, хэлэгты намда, үбһэ асарха зон гүт, али үгы гү, ы? — тэрэ столой эрмэгтэ гараараа тулгаад, дугаагтал годиишоод байба.

Амагаа Дамбаевич нэгэшье үгыень таһалангүй тэсэбэритэйгээр шагнаба. Би гайхаһандаа амаа ангайшоод шахуу һуунаб. Блокнодни ойроо хүртөөгүй зандаа, һандали дээрэ хэбтэнэ.

— Бата Жалсанович, ерэгты даа, — гээд, директор һууриһаа бодожо, баруун сонхо руу зааба.

— Харана гүт, тэрүү тэрэ нуур дээгүүр хойшологшо үбһэ шэрэһэн тракторые? Хорнихоогой хүхэ хяаг... — гээд, директор хоолойгоо гэнтэ шанга болгон асууба:

— Үшөө ондоо хэрэг бии гү?

Үбгэжөөлнай һөөл дорьбогүй шэнги болошобо. Тиигээд малгайгаа аягүйрхэнгеэр һарл байса абажархиба.

— Бэшэнье хэрэг үгыл даа. Үбэштэй амитан үргэндөө эзэгүй гэжэ, үлүү ехээр бабаржархиба гүб? Хүлисэгты. Аймагай ноён, та, хүлисэгты, — гээд нам руу һүзэглэнгеэр дохид гэбэ.

— Яаһан аягүйгөөр зангадаг хүн бэ? — гэжэ үбгэжөөлэй гаража ошоһон хойно гайхабаб.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

МОСКВА, УЛААН ТАЛМАЙ, НОЯБРИИН 7

Октябриин агуухэ социалис революциин 47 жэлэй ойе һайндэрлэлгэ. Ажалшадай түлөөлэгшэдэй демонстраци. Зураг дээрэ: демонстрантнуудай колоннууд.

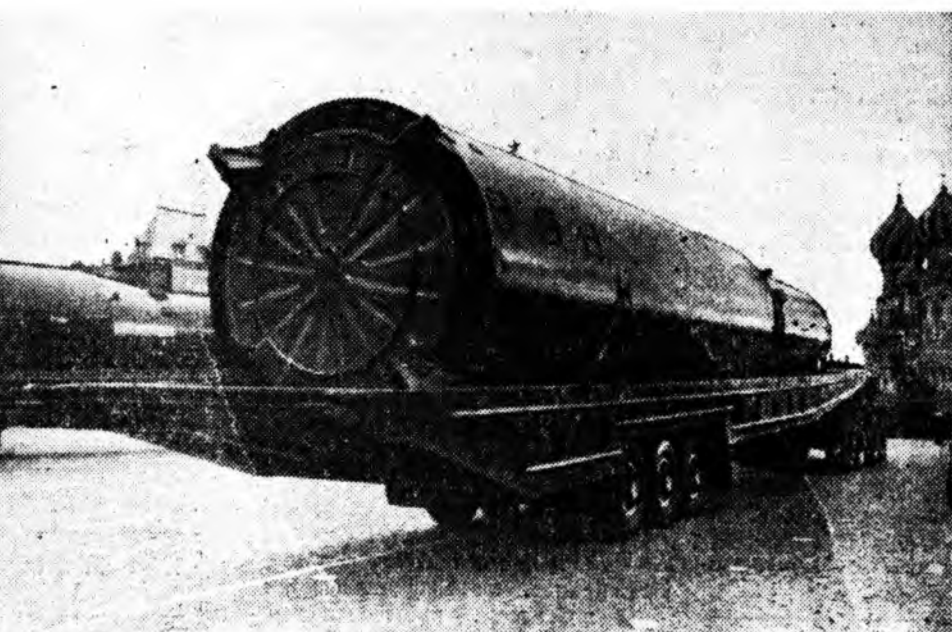

Улаан талмай дээрэ Москвагай гарнизоной сэрэгүүдэй парад. Зураг дээрэ: стратегическэ үүргэ бэелүүлдэг ракетнэ сэрэгүүдэй техникэ.

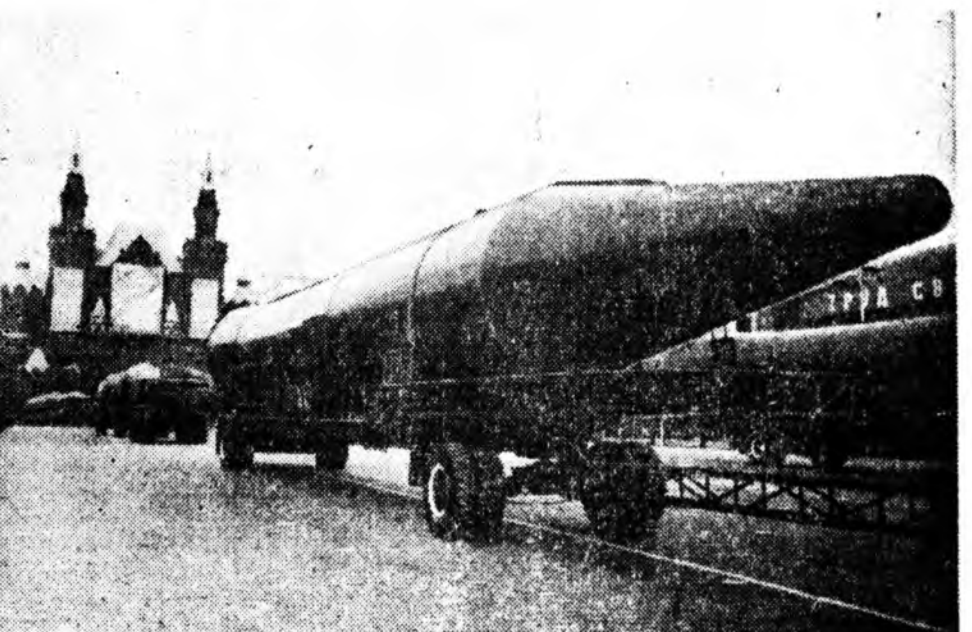

Стратегическэ, хилэ хоорондын ракетэнүүд хүсэтэ машинануудаар шэрэгдэжэ ябана. Эдэ ракетэнүүд тон холо һүрэдэг, угаа ехэ һандаргахы хүсэтэй юм. Эдэ ракетэнүүдые тон түргэнөөр табижа болохо, тиигээд угаа мэргэнээр.

ТАСС-ай фотохроника.

АМАРХАН БАЙҺААР, АЛГА ҺУУБА

Малайнгаа үбэлжэлгэдэ эрхим һайнаар бэлэдхэхэ арга боломжо Хориин үйлэдбэриин управлениин Хурбын совхоздо дүүрэн бии байгаа. Юуб гэхэдэ, тус ажахы аяар сентябриин хуушаар таряа хуряалгаяа дүүргэжэ, гүрэндэ орооһо тушааха түсэбөө гүйсэдхөө һэн. Эдэнэр нёдондо жэлэйхидэ орходоо 14.220 центнер үбһэ үлүү ехые бэлэдхэнхэй. Мүнөө жэлдэ орооһо тарянай зүйл, силос болон һолоомоншье урда жэлнүүдэйхиһээ нилээд ехэ. Одоол хүрбынхид малаа һайнаар ондо оруулхань гэжэ хэнэйшье һанахаар байгаа.

Теэд маша гайхалтайл! Малайнь үбэлэй байранууд дээгүүр ябажа харахада, дутагдалнууд бүришье һаа олон.

1. ЗАДАГАЙ ЗАЙДАН БАЙРАНУУД

Ойбонто тосхондо 60 үнеэдэй үбэлжэхэ дал баригдажа байнхай, тэрэнь хушагдаагүй, үбһэнэйнь хорёо, малайнь хуһамагууд баригдаагүй байшоо. Үнеэдынь мүнөө болотороо хуһамаг соогоо хононо. Түрүүшын сошордуу хүйтэндэ, шэмэрүүн һалхинда голоо таһа үлеэлгэнэ. Эдэ үнеэд мүртөй үбһэ, концентрат эдеэгүй, силосшье эндэ байхагүй, гидролизно дрожжоор һолоомо эһээхэ түхеэрэлгэ, тээрмэ гэхэ мэтэ зүйлнүүд эндэ үгы. Биишье болгохо янзагүй. Иимэ байдалда байһан үнеэд һү оролтой аал? Харин һүнэйнь оросо үдэр бүри доошоо орожо, зарим үнеэдынь шэргэхэ тээшээ боложо байна.

Аалан гэжэ газарта бурүү, хашарагуудые шахан таргалуулха гүүртэ оршодог. Эдэнэр мүн лэ зунайнгаа янзаар. Эндэ долоон дархашуул шахамалнуудай дал хашаа, хорёо хуһамат барижа, яаралгүй намдууханаар ажаллажа байдаг. Октябриин 24-нэй субботодо тэдэнэр гэр гэртээ тараһан аад, салин хүлһөө абажа һайндэрлөөд, гурбан хоногто «үбшэлжэ», арай шамай октябриин 27-до хүдэлмэридөө гараа һэн. Эдэнэр хашаагай баханануудые зоохо нүхэ малтана, теэд хүрэшэнхэй газар гал түлижэ байжа малтахадань, ажалынь урагшаа ябанагүй ха юм. Далайнгаа ханые табижа хүсэл дүүргэлгүй байһан дархашуул хэзээ эдэ малые газаа хонуулхаяа болюулха юм? Юрэдөө гайтайл үе тохёолдоод байна. Шахамал хашарагуудта мүнөө үдэртөө 3—3 килограмм үбһэ үгэдэг, тарянай зүйл эдюулдэг, хааяда бэлшээдэг юм. Тиимэһээ октябрь һарада эдэ шахамалнуудынь мүртэй шэгнүүрээшье нэмэһэн юумэнь үгы, халтадтаа тураха тээшээ болонхой.

— Шахамалнуудаймнай үбэлэй байрын барилга ехээр хожомдожо байна. Үшөө айлай байха хоёр гэр ондоо тээһээ асаржа табиха байгаабди. Нэгэниинь табигдажа байһан нэрэтэй, нүгөөдэнь үгы. Ноябриин һайндэр болотор түбхинэжэ шадахаяа болёо хабди,—гэжэ эндэхи мал шахалгын бригадын ахалагша ухэршэн нүхэр Нимаев урүү дүрүү хөөрэнэ. Эдэнэр мүнөө ондоо малшадай үбэлжэхэ үбэлэй гэртэ саг зуураар түбхинэнхэй.

Тус совхоздо 120 тугалай, 80 гахайн, мүн 1185 хонидой байха үбэлэй байранууд бэлэн болгогдоогүй. Гахайнуудынь Хасуургай тосхондо байрладаг. Эндэ типовой шэнэ, ужам һарүул гахайн байра баригданхай. Зүгөөр тэдэнэй үүдэнүүдынь табигдаагүй, досоохи хэрэгсэлнүүдынь дүүрэн хэгдээгүй, сонхын зарим рамануд, дүүжэн харгынь табигдаагүй, гахайнгаа байрые үуралаар дулаасуулха түхеэрэлгэшье бэлэн бэшэ. Гол печэниинь утаа хаяна, үһанай ябадаг соргонууд олон газараар гоожоно. Эдэ дутагдалнуудһаа боложо, гахайн энэ дал ашаглалгада үшөө үгтөөгүй байһаар. Гахайн байрые СМУ барижа үгөө, хабсаралгын хүдэлмэриие «Сельхозтехникын» Хориин отделениин мэргэжэлтэд хэһэн аад, дутуу ядуу бүтээгээд, хүсэндэнь оруулангүй орхижорхёод ябашаһоор үнинэй.

2. МАЛШАДШЬЕ ОЛДООДҮЙ...

Түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор эндэ үшөөл олон малшад дутанхай. Тиимэһээ малшад нормоһоо үлүү олон мал харана. Совхоз дотор үшөө 22 һаалишад, 11 ухэршэд, 11 тугалшад, 4 бригадир, 3 зоотехнигүүд, хамта 46 хүн хэрэгтэй болоно. Тус ажахын 1-дэхи отделенидэ 3 һаалишад ажалһаа огто арсажа, 3 үдэр хүдэлмэридөө гараагүй. Тэдэнэй харууһалжа байһан 50 үнеэд һаалгабагүй. Эдэ үнеэд үдэрэй адагынь 3—3 литршье һү үгэдэг байгаа һаа, гурбан үдэр соо 450 литр һүн хиидэ хосорбо ха юм. Энэмнай хохидол бэшэ гээшэ аал? Үшөө гурбан үдэр һаалгаагүй миин байхадаа эдэ үнеэд һайжараагүй, муудажал байгаа ёһотой. һүүлээрнь эдэ үнеэдые урданайнь хэмдэ оруулха гээшэ бэрхэтэй. Эдэниие адаг арбан үдэр соо тон һайнаар эдеэлүүлхэ, зүбөөр һааха хэрэгтэй болоно. Совхоз һаалиин 7 гүүртэтэй юм. Теэд эдэнэй нэгэндэньшье амаралтын үдэр халажа һааха һаалишад үгы. Тиимэһээ һаалишад долоон хоногтоо нэгэ удаа амарха аргагүй болоно.

3. ТЭЖЭЭЛЭЙ ЦЕХҮҮДЫЕ, НУХНИНУУДЫЕ ОЛОШОРУУЛХА

Ниитын малай эдихэ тэжээлые зүбөөр болбосоруулха, амта шэмэтэйгээр бэлэдхэхэ гээшэ шухала хэрэг. Тиимэһээ ажахынууд малайнгаа ферме болон гүүртэнүүдтэ, тэжээл бүлидүүдэг цех, кухнинуудые түхеэрдэг, тэндэхи ажал хүдэлмэри оньһожоруулдаг болонхой. Энээнэй хүсөөр гидролизно дрожжоор тэжээл эһээнэ, амта оруулна. Тэрэнэй ашаар малһаа абаха ашаг шэмые эрид дээшэлүүлнэ, малаа шахан таргалуулна. Иимэ түхеэрэлгэнүүд энэ совхоздо адаг 8 хэрэгтэй. Харин мүнөө үедэ миил гурбан газарта хүдэлнэ. Могойн болон Тохорюугтын һаалиин гүүртэнүүдтэ иимэ түхеэрэлгэнүүдые хэхэ гэлеэһэн аад, тэрэнээ орхижорхинхой. Нүгөөдэ гурбыень совхозой дирекци хэхэшье хэбэргүй.

Хэрбээ тэжээл бүйлүүлхэ кухнинуудые түхеэрбэл, тэдэниие һаадгүй хүдэлгэхын тулада һолоомо үлтирүүлхэ тээрмэнүүд хэрэгтэй. Теэд иимэ нэгэшье тээрмэ энэ совхоздо үгы. Ядахын сагта нэгэ тээрмэ абаха гэлеэһэн аад, тэрэнээ хүсэндэнь оруулжа шаданагүй. Орооһо татадаг «ДКУ» түхэлэй 9 тээрмэ хэрэгтэй байгаа. Байһаниинь 5, үшөө дүрбые абаха хэрэгтэй. һаалиин 7 гүүртэ, гахайн нэгэ фермэ, мал шахамалнуудай нэгэ гүүртэ энэ совхоздо бии. Эдэ бүгэдэндэ тэжээлэй кухни байгаа болбол ямар һайн байгааб.

4. МАЛШАДЫЕ ХАЛУУН АНХАРАЛААР ХҮРЕЭЛНЭГҮЙ

Совхозой бүхы малшад үбэлжэлгын үедэ гүүртэ болон отаранууд боложо, аяар 35 ондоо газарта байрланхай. Зариманиинь совхозойнгоо болон отделениингээ центртэ, нүгөөдэ зариманиинь 10—20 километр таһархай, холуур ажаһуудаг. Холын гүүртэ болон отарануудта хүдэлдэг малшадые культурна талаарнь хангаха хэрэгтэ бодото анхарал эндэ хандуулагданагүй. Малшад газетэ, журналнуудые захинхай аад, тэдэнээ 3—5 хоногоор, үнгэрхэдөө 7—10 хоногоор хожомдожо абана. Малай гүүртэ, отаранууд дээгүүр нэгэншье улаан булан, культбаза байхагүй, үнгэрхэдөө радиоприёмнигшье үгы байха юм. Автолавка таһалгараагүй ябаха ёһотой аад, тэрэньшье үни удаанай харагданагүй. Томо гүүртэнүүд дээгүүр баниин баригдаагүйһөө боложо, малшад хаһа саг соогоо бэеэ үгаахa аргагүй. Олонхи малшадай гэр байрануудшье үйтан, ехэнхи газарта электрын гэрэлгүй һууһаар. Холын гүүртэнүүд, отарануудта (Бэлшэр, Дээдэ-Нуга, Эжэтэ, Ганга, Ангуутан) ажаһуугшад сүлөөтэй сагтаа газетэ, номшье уншаха аргагүй. Үдэшэ болоходо носоохо шэлтэй дэн үгы гү, али керосинаар дутадаг гү. Холуур байгшадта лекци, элидхэл уншахагүйһөө байтагай, нүхэр ёһоной хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэдэггүйнь гайхалтай. Зариманай гэрэй газаа түлеэншье байхагүй юм. 1-дэхи отделенидэ һаалиин гүүртын үнеэдэй байра соохи электрын лампочканууд эбдэрхэй, һаалишад харанхы болоходо тамтаржа зобоно.

5. БУРУУНУУД ТУРАНА, ГАРЗАЛНА

Намар болоходоо хойшо бурууһуудые, илангаяа мүүнүүдыень харууһалаа, эдеэлүүлээгүй, бүлеэн үһаар уһалаагүй хада үбэлдөө турадаг, хатайрдадаг, гарзалжашье болохо гэжэ мэдээтэй. Тиигэбэшье Тохорюугта, Могой, Хасуургай нютагуудта байһан бурууһуудые мүнөө харахада, зариманиинь ехээр туража байһан үетэй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй байрань хүйтэн, далайнь сонхонуудай шэл эбдэрхэй, һалхин ходоро үлеэнэ. Үлэртөө муудаһан, мүн багаханууд бурууһуудаа газаа хорёо соо барихадань, тэдэнь даража, шэшэрэлдэжэ байха юм. Нимэнүүдые таһалжа, нэмэри дулаан газарта байлгаад, һайнаар эдеэлүүлхэ, бүлеэн үһаар үһалха тушаа гэжэ хэншье һаналаа табинагүй. Дээдэ-Нугын гүүртэдэ октябрь соо гурбан буруу гарзалаа, мууданхай бурууһууд эндэ үшөө олон. Эдэндэ концентрат үгэнэгүй, тэжээлынь ёһоор бүйлүүлагданагүй. Тохорюугтын гүүртын зарим буруу бужуутанхай. Тугалнуудайнь дал соохи ехэ пеэшэн эбдэрхэй. Буруу болон тугалнуудайнь байранууд сагаадаггүй дезинфекци хэгдээгүй байһаа. Энэ отделениие архилагша нүхэр Дондоков ажал һайн мэдэхэ хүн аад, малайнгаа үбэлжэлгын бэлэдхэлые ехээр удааруулһаниинь тон гэмшэлтэй.

Малай үбэлжэлгын бэлэдхэлдэхи дурсагдаһан дутуу дундануудые яаралтай усадхаагүй, ядуухан байдалай тохёолдохонь холо бэшэ.

Д. ДОРЖИЕВ,
Хориин үйлэдбэриин управлениин профкомой түрүүлэгшэ.

Тепловозуудай машинистнууд, коммунис ажалай ударнигууд, олонии[illegible]нтын эдэбхитэд Иван Семенович Гомзяков, Владимир Евгеньевич Титов, Илья Федорович Любченко гэгшэд үдэр бүриингөө нормые үлүүлэн дүүргэжэ, Октябриин урда тээхи мүрысөөндэ нормоһоо гадуур хоёр хоёр зуун тонно ашаа шэрээ. Зураг дээрэ: И. С. Гомзяков, В. Е. Титов, И. Ф. Любченко гэгшэд.

Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

ӨӨҺЭДЫНЬ ҮҮСХЭЛ, ОЛОНОЙНЬ ЭДЭБХИ ҺУЛА

«Красный Баунт» газетын энэ жэлдэ гараһан бүхы номернуудынь шахуу үзэгдөө. Аймагайнгаа ажабайдалай алишье талын һониниие, хүн зоной ажал хэрэг тухай уран зохидоор, тодорхой һонороор бэшэхые нягтаар оролдобол, тэндэхи журналистнууд һайн газетэ гаргаха шадабаритай. Редакциин хүдэлмэрилэгшэ В. Козлачковой репортаж, очерк, корреспонденцинуудые һонирхожо уншамаар. «Романовка—Багдаринай харгы барилга дээрэ» гэһэн репортажынь уншахада, тэндэ хүдэлжэ байһан барилгашадай олон бэрхэшээлнүүдые шэн зориггойгоор дабажа, түсэб даалгабаряа хододо үлүүлэн дүүргэхые оролдожо байһые автор шадамараар харуулна.

Алта малтагшад, горнягууд тухай урдань редакциин хүдэлмэрилэгшэ байһан нүхэр Г. Коневинэй бэшэһэн материалнууд мүн баһа һонирхолтойгоор уншагдана. Газетын августын нэгэнэй номерто тунхаглагдаһан Г. Коневинэй «Алта малтагшад» гэһэн очерк соо Варваринск һууринай танигдашагүйгөөр урган хүгжэһэн тухай, тэндэхи алта малтагшадай коммунис ажалай, һуудалай түлөө хайшан гэжэ тэмсэжэ байһан тухай уран гоёор, тодорхой һонороор үгүүлэгдэнэ.

Газетын редактор нүхэр И. Казаринов муу бэшэ материалнуудые илангаяа хүдөөгөөр командировкодо ябаад ерэхэдээ, һони һонин зүйлнүүдые толилдог. «Эвенкийскэ колхозһоо бэшэгүүд» гэһэн тэмдэглэлнүүдынь уншагшадай анхарал татамаар.

Гэбэшье «Красный Баунт» газетэ һайнаар найруулан бэшэгдэһэн материалнуудаар тиимэшье элбэг бэшэ. Хуудаһануудайнь ехэнхи тала һонингүй, унжагай ута статьянуудаар, аймагай түбтэ үнгэрдэг элдэб суглаан, зүблөөнүүдһээ абтаһан тоосоонуудаар эзэлэгдэнэ. Жэшээ болгон газетын март һарын номернуудые харая. һарын эхинэй нэгэ номерто түсэблэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй аймагай зүблөөнэй тоосоон түрүү бэшэгэй орондо тунхаглагдана. Бэеынгээ амарые хараад, тус суглаанай дэлгэрэнгы ехэ тогтоолые тэрэ зандань толилоод, редакциин хид тэрээн тушаа өөһэдынгөө зүгһөө нэгэшье үгэ бэшээгүй орхижорхиһон байха юм. Газетын удаадахи номерто «Рассвет» колхозой хамтын суглаанһаа, нүгөөдэ номертонь Улаан Хэрэһэнэй аймагтахи булгэмэй конференциһээ унжагай мэдээсэлнүүд хабтайлдана.

Тиин гансал март һарада иигэжэ олон суглаанууд тухай бэшэгдэбэ гээшэ гү гэхэдэ, тиимэ бэшэ. Болоһон лэ али нэгэн суглаан тухай газетэ мэдээсэнгүй, дэлгэрэнгыгээр тоосоонь үгэнгүй үнгэрдэггүй. Аймагай бүхы ажабайдал элдэб суглаануудаар хизаарлагдадаг юм аабы гэжэ «Красный Баунтые» адагладаг хүнэй эзэлүүдгүй һанаад орхихоор. Теэд үнэн байдал дээрээ манай ороной алишье газарта, тэрэ тоодо Баунтын аймагта ажалай илалта, амжалтанууд, һонирхолтой үзэгдэлнүүд үдэр хоног бүри боложо байдаг ха юм.

Яахадаа «Красный Баунт» газетэ энэ талаар уншагшадайнгаа эрилтэ хүсэд хангажа шаданагүйб?

Газетэдэ бэшэлэг штатнабэшэ корреспондентнүүдэй тоо хүргаа даража тооломоор үсөөн. Тэрэ мүртөө эдэнэр предприяти, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, колхозой түрүүлэгшэнэр юм. Хэблэлдэ хүтэлбэрилэгшэдэй хабаададаг ушар һайшаалтай, теэд тэдэнэр шэнгеэр хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай газетэдэ бэшэдэг байгаа һаа, бүрил магтаалтай байгаа. Гэхэ зүүрэ жиирэй ажалшад газетын хүдэлмэридэ тон үсөөнөөр хабаадуулагдана. Аймагай зарим һүүрин тосхонуудһаа редакцида нэгэншье бэшэг ородоггүй янзатай. Энэ ушар юунһээ болоноб гэхэдэ, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдтэй эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагданагүй, тэдэнэртэй суглаан, семинарнууд үнинэй үнгэргэгдэнэгүй, ханын газетын шэнжэлэл хэгдэнэгүй, хүдөө нютагуудта корреспондентнүүдэй постнууд эмхидхэгдэнэгүй.

«Красный Баунт» газетын ондоо дутагдалынь юун бэ гэхэдэ, [illegible] асуудалаар түрүүшээр ехэтэ һонирхоод, һүүлдэнь тэрэнээ үг узуурта хүргэнгүй орхижорхидог зантай. Хабартаа, илангаяа май һара соо, газетэ геологическа аяншалга тухай дэлгэрэнгышье, туһатайшье зүйлнүүдые үгэһэн, һонирхолтойшье материалнуудые тунхаглаһан юм. Тиигэжэ энэ аяншалгын хэр зэргэ үнгэрһэн, хэнэй ямар ашагта малтамал олоһон, ямар һонирхолтой зүйлнүүдэй үзэгдэһэн тухай уншагшадтаа һүүлдэнь юушье дуулгаагүй.

Партийна ажабайдал, коммунис байгуулагшын ёһо заншал тушаа «Красный Баунт» газетэ мүн лэ тон халирхайгаар бэшэнэ. «Партийна ажабайдал» гэһэн юрэнхы гаршаг доро ехэнхидээ информационно мэдээсэлнүүд толилогдодог. Эхин партийна организацинуудай секретарьнуудһаа миил 2—3 хүн энэ жэлдэ газетэдэ корреспонденци бэшээ. Моральна темээр тунхаглагдаһан материалнууд ехэнхидээ мүрдэлгын газарта хүдэлдэг алба хаагшадай элдэб корреспонденцинүүд, тэмдэглэлнүүд болоно. Нютагай үндэһэ яһатан — эвенкнүүдэй ажабайдал тухай газетэ баһал багаар харуулна.

«Красный Баунт» газетын [illegible] мэтэ дутуу дундыень хараад байхада, тус редакциин хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэреэ бодомжотойгоор түсэблэдэггүй, эдэбхитэдтэеэ мууса хүдэлдэг, тэдэнэйнгээ тоо олон болгохын тула оролдодоггүй гэжэ тобшолохомээр. Гадна газетын жанрнууд һулаар хэрэглэгдэнэ, зураглал үсөөн, фельетон гэхэдэ нэгэншье байхагүй. Аймагай зарим нютаг газарнуудта ажаһуудаг хүдэлмэришэд, колхознигуудай ажалай дэбжэлтэ, соёл гэгээрэлэй хүгжэлтэ тухай огто бэшэгдэнэгүй.

Баунтын партийна комитет өөрынгөө хэблэлэй органиие һулаар хүтэлбэрилнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

(Энэ шэнжэлэлые нэгэдэмэл редакциин дэргэдэхи штатнабэшэ таһаг бэлэдхэбэ).

СМУ-2 предприятиин труба һуулгадаг бригадын электро-гагнуурша Семен Гелунович Базаров Агууехэ Октябриин урда тээхи социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсан ороод, илан гараа. Мүнөөшье үдэр бүриингөө даабарииe 200—250 процент дүүргэнэ.

ҮҮСХЭЛШЭД

Устин Ивановичай амараад ерэхэдэнь, бүхы бригадань хороогдоһон сагтай шэнэ нормоор ажаллажа байба. Үбгэн дураа гутаһандаа хэлэхэшье үгэеэ олоогүй һэн.

— Нүхэдүүд, юундэ даллаһан тэдэнэл даб гэлдэхэ болообди? Эдэ нормо зохёодог хүн бии һэмнай,—гэбэ.

—Бидэнии хамтаараа нормо зохёодог зон гээшэлди,—гээд хүбүүд урдаһаань харюусаба.

—Юрэдөө миниии аргамгүй; яанаг! Хара хүлһөөрөө оложо байһан салингаа хороолгохогүйб!—гэбэ Устин Иванович.

Энэ үедэ бригадир Василий Георгиевич Кириллов тэдэнэй хажууда ерэнхэй гайхажа байба. Амаралтаһаа бусаһан үнеэхи Шкабров иимэ арсалдаа гаргаха юм гэжэ хэн мэдэхэб даа.

Энэ удаада бригадир нүхэр Кириллов Шкабровой досоо оротерь хэлэжэ абаа һэн Тиигэжэл бригадынгаа һайн һайхан үүсхэл гаргаһыень Устин Иванович ойлгожо абаа бэлэй.

...Нёдондо намарай нэгэ удаа Василий Георгиевич Кириллов һайсал бодолгодо хатаһан байха. Тиихэдэ бригадань электровозуудай хоёр ондоо катушкые адлихан саг соо заһабарилжа дүүргэдэгшье, ондо ондоо салин хүлһэ абаһан юм. Ямар шалтагаанһаа иигэжэ болоноб гэһэн бодол тэрээндэ эндэ амар заяа үзүүлбэгүй.

«Нэгэ катушкые заһабарилха сагайнь нормо яаха аргагүй! Дээгүүр байжа болоо. Тэдэншье ажалай нормо тогтоолгын таһагай хүдэлмэрилэгшэдиные алдуу гаргажа магад. Үгышье һаа, зарим хүнүүдэй габшагайгаар ажаллахадань, бэшэниинь шалайгаар хүдэлөө аалам. Теэд энэ удаада булта али тэгшээр ажаллаа һэмнай. Үйлэдбэриин эрхэ байдал саг үргэлжэ хубилдаг, хүдэлмэришэн хүнэй ухаан бодолынь үдэрһөө үдэртэ хурдан болодог гээшэ ааб даа. Үсэгэлдэр хэжэ, һанамжалжа байһан юумэн мүнөөдэр болоходо хуушардаг ха юм. Үсэгэлдэрэйхеэрээл алхижа яашье болохогүй бшуу».

Энэ мэтын бодолнууд Василий Георгиевичай толгой соогуур һубариддажа, үдэшэндөө үргэһыень хүргэхээ болёо һэн.

«Коммунизмын үеынхидэл адляар мүнөө ажаллахада яадаг юм? Даб дээрэ нормогүйгөөр ажаллажа лашье болохогүй байна. Теэд өөһэдөө нормоёо зохёоходо яахаб? Али нэгэн юумэ хэхэдэ хэды шэнээн сагай һамшадагые хүдэлмэришэдһөө үлүү хэн мэдэхэб гээшэб!— эдээхэн таһархай бодолнуудые Кириллов амяа татан толгой соогуураа гүйлгэнэ.

Иимэ шэнэ үүсхэл бодолой түрөөд байхада, зүб буруушье һаань, сүр ажалладаг нүхэдтөө хэлэхэ ёһотой да юм. Кирилловэй хэлэһэн үгэнүүдтэ түрүүшээр этигэжэ ядажа байһан хүбүүд гэнтэ ондоо болобо. Алибаа хөөрэлдөөе хошон хүрса үгөөрөө, аляа альбан зангаараа таһа дүүрэдэг зантайхан залуу хүбүүднай гэнтэ ондоохонууд болоод, шэмэгүйхэн шагнажа байба. Теэд лэ иимэ ехэ үүсхэлые партийна эмхи хэр найдажа манда даалгаха юм ааб даа гэһэн үү тэлмэрдэнги тобшолол гаргагдаба. Зүб даа, энэнь нэрээл харюусалгатай, нэрэ хүндын хэрэг байгаа бшуу. Теэд эдэ шуумар залуу, ажалша бухэриг, үүсхэл түгэс, эбтэй хүбүүдтэ найдаа, этигээгүй һаа, хэндэ этигэжэ, энэ үүсхэлые даалгаха бэлэй?

...—Нүхэдүүд, ехэхэн һайн үүсхэл һанамжалбат. Тиигээд хэлэһэн үгэдөө хүрэмөөр өөһэдөө һайнаар лэ ажаллаха ушартай болохот. Үүсхэл гаргаһан хүнүүд һуул даража ябаха ёһогүй юм,—гэжэ цехэй парткомой секретарь дэмжээ һэн...

Мүнөө электровозой зарим түхэлэй катушкануудые заһабарилха нормо саг хоёр удаада хороогдонхой. Ажал дээрээ иимэ хубилалта хэхэһээ түрүүн үйлэдбэриин али олон талые нарибшалан хараха ёһотой болоно. Хүдэлмэри бүхэндэ минута, хахад минута саг үлүү һамшаабал, суглаража ерэхэдээ, юутэ болохо байнаб? Теэд эдээхэн минутанууд хаагуур үлүүсэ һамшадаг юм ааб гэжэ олохо хэрэгтэйл...

Деталь задалдаг газарһаа катушкануудые бригадын участогта асартар үлүүсэ ехэ саг һамшадаг байба. Катушкануудые ганса автокранаар зөөдэг бэлэй. Теэд автокран ондоо участогта абаашагдаһан байжа, Кирилловэй бригадынхидые һаатуулха. Энээнтэй эбсэхын аргагүй байба. Тиигэжэ хүбүүд зайн галай хүсөөр ябаха ондоо тэргэ бүтээжэ амараа һэн. Мүнөө хүргаараа кнопко даралжархихадаа, катушканууд түр зуура участогтань асарагдадаг болонхой. Тэрээнһээ гадна, наконечнигуудые хэблэн сохихо штамп, наконечнигтэ нүхэ гаргаха үрөм гэхэ мэтэнүүдые бригадын хүдэлмэришэд өөһэдынгөө гараар бүтээнхэй. Тиигэжэ шэнэ аргануудые һанамжалаад, ашаглалгада оруулха бүхэндэнь ажалайнь бүтээсэ дээшэлнэ, хүдэлмэриин саг алмагдажа, продукциин өөрынь үнэ хямдарна. Теэд хүдэлмэришэдэй салин хүлһэниинь заахантшье хороогүй. Анхандаа арсалдаа гаргаһан Устин Иванович мүнөө бүри һайнаар ушараа ойлгонхой...

Манай орон дотор нэгэ түрэлэй ажалтай предприятинуудай дүй дүршэлые хоорондонь халан абалсуулха һайн һайхан заншал бии. Мүнөө энэшье бригадынхид тиимэ заншалай ашa үрэдэ хүртэһэн байха. Яахадааб гэхэдэ, бригадир нүхэр Кириллов Москвагай электромашина заһабарилдаг заводто хоёр удаа ошожо, түрүү дүй дүршэл шудалһан юм.

Локомотив-вагон заһабарилдаг заводой электромашинна цехэй начальнигай хөөрэһэнэй ёһоор, энэ бригадын үүсхэл дэмжэгшэд заводто олошоронхой. Мүнөө бүхы заводой дээрэнь ажал нормолтоор һайн [illegible]раараа хабаадагшадай 16 эхин организаци хүдэлнэ. Гансахан электромашинна цехтэ энэ хэрэгтэ дала гаран хүдэлмэришэд һайн дураараа хабаадалсана.

Эндэ дэлгэрһэн үүсхэлэй ашаг урань ехэ. Жэшээлхэдэ, двигатель заһадаг бригада үйлэдбэриин сагай 20 процент хүрэтэр хорооһон байна. Мүн якорь заһабарилагшад баһал иимэ хэмжээ бэелүүлһэнэй ашаар продукциин өөрынь үные 20 процентээр хямдаруулаа.

Хүдэлмэришэдэй иимэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр шэнэ түрүү юумэнүүдтэ хабаадалсадаг болоходонь баясамаар. Тэдэнэй хэһэн ашa туһые нэгэдэхэ харахада, хамтын жасада хэды ехэ нөөсэ сугларна гээшэб!

Н. ЦЫБИКДОРЖИЕВ.

ДОНБАССАЙ ХИМИ

Николай ХУДОСОВЦЕВ,
Донецкэ арадай ажахын соведэй түрүүлэгшэ

Донецкэ бассейн гэдэгнай шулуу нүүрһэ, метал, машинануудые үгэхэһөө гадна, мүн ехэ химиин хизаар юм. Эндэ химическэ болон коксохимиин томо предприятинууд, байгаалиин элдэб баялиг дээрэ энергетикын хүсэтэ бааза байгуулагданхай.

ТҮРГЭН УРГАЛТА

һүүлэй табан жэлэй турша соо Донбассета химиин продукци үйлэдбэрилгэ — хоёр дахин, минеральна үтэгжүүлгэ — 1,6 дахин, ургамал хамгаалха зүйлнүүд — 3 дахин ехэ болоо. Хэдэн арбаад шэнэ предприяти ашаглалгада оруулагдаа. Хуушануудынь шэнэлэн һэльбэгдээ. Хоёр зуугаад янзын химическэ шэнэ продуктнууд, синтетическэ дабирхай, пластмасса гаргагдадаг болонхой. Мүнөө Донбассай химиин промышленность найман зуу гаран элдэб янзын продукци гаргана.

Донецкэ предприятинуудай продукци дэлхэйн бүмбэрсэгэй 31 орондо (тэрэ тоодо США, ФРГ, Япон гэхэ мэтын хүгжэнги капиталис оронуудта) худалдагдана.

Арбан жэлэй саана баригдаһан Лисичанска комбинадые Украинын химиин ахa захань гэжэ зүйтэйгөөр нэрлэдэг. СССР дотор анха түрүүшынхеэ эндэ бензолһоо капролакт, байгаалиин газһаа ацетилен болон ацетальдегид, ферритнэ материалнууд, хайласагүй бодосууд абтаһан байха юм. Энэ комбинат хүгжэжэ, үйлэдбэрилдэг зүйлнүүдэйнгээ номенклатурые олошоруулжа үргэлжэлһөөр.

Модо, сэсэрлигээр шэмэглэгдэһэн мүнөө үеын болбосон город— Севердонецк — химигүүдэй город — комбинадай оршондо баригданхай. Энэмнай городуудые ногооруулгын талаар Эрфуртда болоһон уласхоорондын выставкэдэ хабаадалсаа юм.

Пластмасса гаргадаг Донецкэ химиин завод һүүлэй жэлнүүдтэ баригдаа. Европодохи тон томо Авдеевскэ коксохимиин завод мэлигэн талада тон богони болзор соо бодхоогдоо. Коксһоо гадна, 30-аад түхэлэй элдэб химическэ продуктнуудые, тэрэ тоодо минеральна үтэгжүүлгэ, фенол болон шулуу нүүрһэнэй дабирхайнуудые бүтээн гаргадаг. Горловско азотно-тукова завод үргэдхэгдэжэ байнхай.

Үйлэдбэриинь хүсэнэй ехэдхэгдэжэ, химикадуудай ассортиментын үргэдхэгдэжэ байһан үшөөшье олон предприятинуудые нэрлэжэ болохо. Рубежанска химиин комбинат гол продукция—шэрэ будагуудые гаргахын хажуугаар, ургамал хамгаалха зүйлнүүдые үйлэдбэрилжэ эхилээ. Донецкэ завод дүрбэн зуугаад янзын тон сэбэр реактивууд, препарадуудые бүтээнэ. Эдэнь радиотехническэ, электронно промышленностьда, эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэридэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг.

ТҮМЭРЭЙ ОРОНДО ПЛАСТМАССА

1970 ондо СССР дотор 3,4—4 миллион тонно пластмасса, синтетическэ дабирхайнууд үйлэдбэрилэгдэхэ.

Донецкэ экономическа районой машина бүтээгшэд пластмасса үйлэдбэрилгэеэ 1962 онойхиһоо 37 процентээр ехэ болгобо. Заводуудта түсхай 20 участок байгуулагдаа. Тэдэнэр пластмассаар машинануудай мянга шахуу элдэб янзын детальнуудые үйлэдбэрилнэ.

Торез городой электротехническэ завод жэл бүри 5,5 миллион хэһэг пластмасса зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргана. Хүндэ машина бүтээдэг Ждановска завод түмэр замай тэргэдэ пластмассын утаһаар бүтээһэн түүлхэ табижа, жэлэй турша соо 160 тонно метал алмаа. Энэ завод угаа ошоторoo пластмасса котелтой түмэр замай цистернэнүүдые хэдэг болохо байха. Шэл пластигуудаар шкив, сорго, руднигта табигдаха тулга, нүүрһэнэй машинын деталь, автомобилиин корпусууд хэгдэдэг, һаяар тепловозуудай кабина болон кузовууд бүтээгдэдэг болохо.

Донбассай машина бүтээдэг үйлэдбэринүүдтэ пластмассаар хэгдэһэн 3 мянга хахад элдэб детальнууд хэрэглэгдэдэг болохонь.

Капрон, нейлон, лавсан болон синтетическэ бусад эд бүдүүд ехээр гаргагдадаг боложо байнхай. Энэ оной түрүүшын хахадта совнархозой хүнгэн промышленностиин предприятинууд мянга гаран тонно химическэ утаһа, полимернэ материалнуудые гутал, хубсаһа оёхын тула зэрээ, 700-гаад мянган метр бүд нэхэжэ, 100 мянга гаран хубсаһа лавсан-гайгаар оёжо, пробон оруулалсаһан 10 мянган хэһэг гэрэй хэрэгсэл (мебель) бүтээжэ гаргаа.

ХОЁР ЖЭЛ СОО 70 ШЭНЭ ҮЙЛЭДБЭРИ

Донбасста хими хүгжөөхэдэ тон зохимжотой арга боломжо бии юм. 1964—1965 онуудта 70 шэнэ үйлэдбэри ашаглалгада оруулагдаха. Тэдэнэй дунда — Донбассай нефтехимиин түрүүшын предприяти — нефтехимиин завод, резино-техническэ зүйлнүүдэй завод гэхэ мэтэ бии. Минеральна үтэгжүүлгэ, пластмасса, синтетическэ утаһа, кубово будагууд, химическэ реактивуудые бүри ехээр гаргадаг болохо. Электронно-тоолуурины техникээр оньһожоруулагдаһан 56 томо цех болон үйлэдбэри үргэлжэ дээрээ автомадаар зэбсэглэгдээ. Экономическа районой үйлэдбэриин ниитэ хэмжээн дотор химическэ промышленностиин хубинь хоёр дахин ехэ болохо.

СССР-эй бусад районуудта химическэ шухала түхеэрэлгэ үйлэдбэрилгөөр Донбасс ехэхэн захилнуудые дүүргэдэг. 1959 онһоо 1965 он хүрэтэр тэрэнь арбан дахин ехэ болохо.

* * *

Хими түргөөр хүгжөөлгэ Донбассай ажалшадай тон шухала хэрэг болонхой. Эдэнэр үйлэдбэриин нөөсэ, арга боломжо эрхимээр ашаглахын, продукци гаргалгые ехэдхэхын түлөө шангаар тэмсэнэ. Ороной мэдээжэ химик — Горловско азотно-тукова заводой ахалагша аппаратчик Александр Штых машинануудые ехэ бүтээсэтэйгээр хүдэлгэхэ үүсхэл гаргаа. 5 жэлэй турша соо тэрэнэй бригада түсэбһөө гадуур 5,5 мянган тонно аммиак үйлэдбэрилһэн байна.

Мүнөө зүн мүнгэ зөөри алмалые шалгаһан харалга бүхы Донец нютагта эмхидхэгдээ һэн. Тэрээндэ нэгэ миллион 300 мянга шахуу хүн хабаадалсаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, материал, электрын алишэ хүсэ, мүнгэ алмалгада зорюулагдаһан 43 мянга гаран дурадхал ажалшадһаа ороо. 17 мянган дурадхал үйлэдбэридэ хэрэглэгдээ. Тэдэнь жэл соо гүрэнэй 15 миллион түхэриг алмажа, химиин промышленностиин технико-экономическа үрэ дүнгүүдые һайжаруулха, баригдажа байгаа предприятинуудые түргэнөөр ашаглалгада оруулхадань туһалха зорилготой.

Химиин индустри хүгжөөхэ программые гүйсэдхэлгэ арадай ажахые саашадань хүгжөөлгэдэ, совет хүнүүдэй ажабайдал улам һайжаруулгада шиидхэхы нүлөө үзүүлхэ байха.

(АПН).

МАНАЙ УНШАГШАДТА

Долоон жэлэймнай амжалтата бүргаадахи жэлэй һүүлшын һара. үдэрнүүд үнгэржэл байна. Нэрэтэшье Эхэ оронойнгоо баялигые арьбадхаха, арад зонойнгоо ажаһуудалые һайжаруулха талаар парти, правительствынгаа хэһэн хэмжээ ябуулгые бэелүүлгэдэ манай республикын совхозой бүхы хүдэлмэришэд, колхознигууд 1964 оной үнгэрһэн ажалта үдэрнүүдтэ бодото хубитаяа оруулалсаһан байха юм. Республикымнай тарянашад гүрэнэй амбаарта 8 миллион 180 мянган пүүд орооһо тушаажа, социалис уялгаяа улүүлэн дүүргэжэ шадаа. Мүн хартаабха тушааха жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ. Тиихэдэ мяха, һү, үндэгэ худалдаха тэрэн һарынгаа даабарие нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлһэн байна. Колхоз, совхозуудаймнай адууһа малайнь 100 толгой нилээд олошорһон, ашаг шэмэнь дээшэлһэн байха юм.

Ажахынгаа һалбари бүхэнөөр омогорхомоор энэ амжалта хадаа имагтал механизаторнуудай, малшадай, түүгээр ажахын бүхы хүдэлмэришэдэй мэргэжэлтэдэй хүсөөр түйлагдаа.

Манай газетэдэ толилогдоһон **«100 хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлэе»** гэһэн Баргажанай сүүта хонишон Жалсама Цыремпиловагай уряа, **«100 үдэртэ 100 килограмм нэмэлтэ, шэгнүүри түйлая»** гэһэн Хүдэриин совхозой малшадай үүсхэл, **«Зун, намарай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һааял»** гэһэн Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой һаалишадай зорилго, **«Ажалта арбан үдэрэй хугасаа соо орооһото гол шухала ургамалнуудаа гээлтэ хоролтодо оруулангүйгөөр хурааан абая»** гэһэн Боргойн совхозой механизаторнуудай хандалга—эдэ бүхы һайн һайхан үүсхэл зорилгонууд республикымнай бүхы тарядашадай, малшадай сэдьхэл зүрхые хүдэлгөһөн, ажал дээрээ амжалта түйлахаар зоригжуулһан байгаа. Энэмнай дэмы шашалдаан болоод дүүрэшоогүй, харин бодото дээрээ бэелүүлэгдээ гэжэ та, нүхэд, өөһэдөө харана, дуулана ха юмта. Газетымнай энэ һайн һайхан ёһо заншалнууд саашадаа улам бүри хүгжэн үргэлжэлһөөр. Эбэртэ бодо малые, илангаяа бүрүү хашарагуудые хайшан тэжээ ашаг ехэтэйгээр шахаха, түлжүүлхэ талаар Яруунын совхоздо юун хэгдэжэ байһан тухай мэнэ һая манай газетэдэ плакат-хуудаһанда толилогдоо гээшэ. Имэрхүү материал мүн ондоошье асуудалнуудаар газетымнай хуудаһануудта толилогдохоор хараалагдана. Ушар иимэһээ саашадаа манай газетэдэ һонирхолтой үшөө юу уншаха хүсэлэнтэйбта гэһэн асуудалтайгаар, хүндэтэ уншагшад, та, бүгэдэндэ манай редакци хандана. Танай үнэтэ сагые дэмы эзэлхэгүйн тула асуудал харюугай анкетэ доро толилнобди. Ойрын үдэрнүүдтэ эдэ асуудалнуудта тээшэ харюу үгэжэ, манай редакцида эльгээхэ бэзэт гэжэ найданабди.

Асуудал	Харюу
1. 1964 оной туршада манай газетын хуудаһануудта ямар һонирхолтой юумэнүүдые уншааб-та?	
2. Ажахын баялигые саашадаа бүри ехээр хүгжөөхын талаар шухала асуудал табиһан ямар материал илангаяа һонирхолтой байгааб?	
3. Түрүү дүй дүршэл харуулһан тухай плакат-хуудаһанууд танай ажал дээрэ ямар туһа, нүлөө үгөөб? Цаашадаа ажал дээрээ эдэ дүй дүршэлые нэбтэрүүлээ гүт?	
4. Саашадаа ажахын ямар һалбари тухай тодо һонороор, һонирхолтойгоор бэшэбэл зүйтэй гэжэ һананат?	
5. Уласхоорондын ажабайдал харуулһан материалнууд хэр һонин байнаб? Саашадаа ямар гүрэн түрэ тухай, тэндэхи байдал, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа холбоо тухай уншаха хүсэлэнтэйбта?	
6. Суббото бүри толилогдодог «Шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар» гэжэ хуудаһан танийе һонирхуулна гү? Саашадаа энэ хуудаһанда ямар материал тунхаглажа байбал зүйтэй гэжэ һананат? (рассказ, очерк, ажаһуудалай талаар статья, шүлэг, дуун үльгэр, таабари г. м.)	
Та өөрөө энэ хуудаһанай сүглүүлбэридэ хабаадаха хүсэлэнтэй гүт? Һонирхолтой юу бэшэжэ эльгээхэ һанаатайб-та?	
7. Танай нэрэ, обог, адрес. Ямар ажал дээрэ хүдэлнэбтэ, ямар мэргэжэлтэйбтэ?	

МАГТААЛТАЙ ДАА

Минии урдахи стол дээрэ блокнот дэлгээтэй хэбтэнэ. Хуудаһануудыень би иража, ехэл анхаралтайгаар харанаб. Тэндэнь олон ондоо һонин юумэнүүд бэшээтэй: һаамхай үнеэдэй нэрэнүүд, хэзээнииинь хэдыдэ тугаллааб, хэдыдэ урэжүүлэгдэхэ ёһотойб, үнеэн бүриһөө хэды шэнээн һү һааглааб гэжэ байгаад... Мүн баһа хэды шэнээн үбһэ тэжээл абтааб, складһаа хэды центнер комбикорм асаргадаһан тухай тодорхойгоор тэмдэглээтэй. Шүлэг, дуунуудшье эндэ бии. Иимэ олон тэмдэглэлэй дундаһаа һү һааха социалис уялгань илангаяа эли тодоор бэшээтэй байһаниинь нюдэндэ алгасгүй тороодхино. Тэндэнь «1964 ондо дааажа абаһан бүлэг үнеэдһээ 26450 килограмм һү һааха ёһотойб гэжэ бэшээтэй. Һара һара тушаань хэды шэнээн һааглаһан тухай мүн баһа тэмдэглээтэй. Иигэжэ ажал хүдэлмэри тухай ухамайгаар, эли тодоор блокнот дээрэ бэшэдэг хүмнай хэн бэ гэжэ һонирхоо һаа — Сэлэнгын Тельманай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Мария Цыденгармаевна Будаева гээшэл даа. Энэ нүхэрнай Хуурай Добын һаалиин фермэ дээрэ 8-дахи жэлээ хүдэлнэ.

Мария Будаева үшөө гүлмэр залуухан байхадаа һаалишан болоjо, эндэ ерээ бэлэй. Тиихэдэ Цыбикмит эхэнь мүн баһа һаалишанаар хүдэлдэг юм һэн. Тэрэнһээ уридшье Маша эхынгээ үнеэ һаалсадаг, туһалдаг байгаа. Тиигэжэ бага зэргэ дүршэлтэй болоһон, малда дадажа, үнеэнэй хүхэ шобторолсодог байгаа. Гэбэшье арбаад гаран үнеэ даажа абаад, өөрөө тэдэнээ харууһалха, эдеэлүүлхэ, һааха гээшэмнай амаргүйхэн хэрэг ааб даа. Үдэр бүри үдэшэ үглөөгүй арбаад үнеэдэй хүхые шобторхош. Үе мэсээ гүйсэд хүсөөгүй гүлмэрхэн гарнуудайнь шалаха түргэн гээшэнь. Үбэлэй сагта траншейһээ силос малтажа, машээгтэ хээд, нюрган дээрээ шэрэжэ, дал соогоо оруулхаш. Одоо даа тиихэдэ ажаллагдадаг лэ һэн даа. Тэрэ жэл Маша һү һааха жэлэйнгээ түсэбые арайхан гэжэ дүүргээ бэлэй. Хойто жэлынь Мария Будаева энэ ажалдаа дадууежа, һү һаалгаяа бүришье дээшэлүүлбэ. Сүттаа хүдэлжэ байһан дүй дүршэл ехэтэй һаалишадһаа Маша һургаал абадаг һэн. Мүн үнеэн бүхэнһөө абари зан, хэды шэнээн һү үгэдэг байһаниие обёоржо абадаг байгаа. Тиигэжэ шэнээр ойлгоһон, һонирхоһон лэ юумэеэ блокнодтоо бэшэдэг, тэрэнээ ажал дээрээ хэрэглэхэ гэжэ оролдодог һэн. Уданшьегүй Мария Будаева жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 2 мянгаад килограмм һү һаажа, түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа бэлэй. Энэ жэл Мария Цыденгармаевна үнеэн бүриһөө **2100 килограмм** һү һааха уялгатай юм. **Байгаа энээнээ декабрь һарын хахадаар дүүргэхэ зорилготой. Энэ һайн һайхан эрмэлзэл зорилгонь бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэнь дамжаггүй.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мария Будаева Люба басагантайгаа гэртээ һууна.

Ц. БАБУШЕЕВ.
Фотонь авторай.

Хаанабши, библиотекэ?

Хэрбээ сүлөөтэй сагтаа библиотекэ ошожо, ямар нэгэн ном гү, али газета, журналнуудые хараха габал тухаширха байхат. Юундэ гэхэдэ, энэнь соёлой байшангай коридоройнь эгээн саадахи нэгэ таһагта байдаг юм. Тэндэнь ямаршье гаршаггүй. Эндэ библиотекэ бии гэжэ газаа талаһааньшье мэдэхын аргагүй.

Зэдын аймгүйсэдкомой соёлой таһагай ноёд энэ библиотекэ хэрэгтэй болоо һаань өөһэдөө түргэн залаар олодог юм бээзэ, теэд хүдөөһөө ерэһэн хүн гү, али нютагайшье зон библиотекэ бологшоомнай эндэ юм гэжэ хаанаһаа мэдэхэ гээшэб? Соёлой байшангай газаа талада «Библиотекэ» гэһэн гаршаг хадажархихада тиимэ хүшэр хэрэг гээшэ гү?

Е. БАКШЕЕВА.
Петропавловка тосхон.

УУЛЗАЛГА

(РАССКАЗ)

ТУБ ХОТЫНГОО гудамжаар хайшаашье ошохо хүсэлгүй Балдан-Доржо найгаргаан ябатараа, үймэлдэн, хөөрсэгэнэлдэн байһан зониие хаража, хашартаа хүүен урдадаг Шэбэртэ голойнгоо үер үһантай жэшээд үзэбэ. Һабаһаа халин, һайбар жороо табиэуулан, хажуу тээшээ халган хүлгэдэг голойнгоо эрьеын шугы соогуур хоёр аматаяа арадаа үргэлэнхэй, агнажа ябахадаа олон бододо толгойгоо эрьешоод, ойроо һууһан нугаһаяашье буудангүй нисдхүүлжэрхидэг байгаа. Аяар тиихэдэ шэбшэжэ ябадаг тэхэришэгүй холынгоо хабарые һанажархихадаа, сабиргай руунь жэржэгэнэн. Ойгомо наранда шаруулжа манхайшаһан тархинь һэргүүн болоjо, зүрхэниинь түргэ түргэн һабажа оробо.

Найгар найгар алхалан, зузаан уралнуудаа ирбэйлгаад уруугаа харанхай миирэжэ ябахыень обёорходоо, муу һанаатай зариман, үлэ мэдэг энеэбхилэлдэн, саашаа ошонгоо иимэ бодол хабирсалдуулна: «Өөрөө өөртөө сэсэрхэлдээд, зоной нюур харангүй, үбэштэй юумэндэл өөрөө энеэжэ ябахадаа, ямар һонин юумэб! Долоо сохиморшни, нэгэ заахан эрьюутэйшэг хай даа»...

Залуу наһанай хүбүүд, басагад: «Энээндэл заатагүй нэгэ баяртай юумэн тохёолдоо байна. Сэбэрхэн басагантай дураяа ойлголсоо гү, али лотерейгээр «Москвич» шүүжэрхёо гү?...» — гээд саагуур бодонод.

Хүнүүдэй юуншье гэжэ бодоод ошоһые хүбүүн яажа мэдэхэ бэлэй. Харин толгойгоо ябууд үргэжэ, урагшаа яаран гэһээнь, хани... басагантаяа хүтэрэлдэһэн Зэбзэмаа Балдан-Доржо тээшэ сэхэ ерэжэ ябаба. Бүүдагдаагүй нугаһадынь, Зэбзэмаагай хонгёо энеэдэн, хошон зугаань хоггүй ухаанһаань ходоржо, өөрөө этигэжэ ядан зогсошобо.

— Ү-ү... Балдан-Доржол... Хаанаһаа гээшэб?! Уулзая, — гээд хани басаганайнгаа һугаһаа дүнгэн, зангирпшаһан балсантай сэб сэхэ хүлнүүдээ Зэбзэмаа түргэдхөөдхинэ.

— А-а, тугаар хөөрөөшэ хүбүүнш гү? — гээд даншье һаа тоосоогүйгөөр нүгөө басаганиинь Балдан-Доржо тээшэ хараад абаба.

«Зэбзэмаагай хани басагад хамтадаа өөртэнь адлирхуу зан гаргажа, омог дээрэлхүүнүүд даа, намайе ойро дэргэдээ халдаахааршье бэшэ юумэд байгаа бээзэ даа», — гэжэ энээхэн зуура Балдан-Доржо сэдьхэлдээ урмаа таһарба.

— Сайн, Балдан-Доржо! Яагаа һонин юм, мүнөөдэр нютагайнгаа бүхы зонуудаар уулзахам гээшэ гү? Һаб һаяхан Дариматай уулзаад тараһан аад, энэ баһа шамтай...

Толгой соогоо шал ондоо юумэ бодожо байһан тула, Балдан-Доржо миил һулаар:

— А-а, — гэбэ.

— Нютагайнгаа зониие харахадаа, зосоом нара гарашана. Ехээр нютагаа һанаһандаа тиигэнэ гээшэ гүб даа.

— Баһа нэгэ час шашахашни ааб даа. Үнеэхи киногоош харахаяа болихомнай ха, — гээд хани басаганиинь оролсобо.

— Москвада кино, телевизор хашартараа хаража хаража, үшөө эндэ ерээд...

— Теэд билет абажархёод ябана ха юмбиди — гэжэ хани басаганиинь саашань үгэеэ үргэлжэлбэ.

— Тиигээ һаа, — Балдан-Доржо хани басаган руунь асуунгаар нюдэнэйнгээ шэгшэгээр хараад орхибо.

— Зай, тиигээ һаа, Галя, үдэшын сеансда оруужабди даа, мүнөө байг саашаа,—гээд Зэбзэмаагай хэлэхэдэнь, тэрэнэй хани басаганиинь:

— Һайханаар сагаа үнгэргэгты,— гэжэрхёод, тоб тобхон алхалаад ябашаба.

— Мүнөө һаяхан шам тухай һанажа ябаалби,—гээд Балдан-Доржо зөөлэхэнөөр миһэрбэ,—һонин юм?

—Тай, бишье тугаарай шам тухай хани басагандаа хэлэжэ ябаа һэм. Яагаа жэгтэйгээр һаналнай мүргэлдөө гээшэб!

Тиигээд хоюулаа урда урдаһаа харалсаад, элдэб юумэ хөөрэлдэжэ һуутараа:

—Яагаашье тархи өрьешөхөөр халуун юм гээшэб, эндэһээ зайлажа, тэрээ тэрэ сквер соо һуужа хөөрэлдэе, —гээд «ГДР» гэһэн ярлык хамсыдань оёһон самсаһаань Зэбзэмаа татаадхиба. —

Бүгшэм үдэр акациин һөөгүүдэй һүүдэр доро тиимэшье муу байдаггүй.

— Ши үгы, Балдан-Доржо, һамганһаа һалаа аалши?—гэжэ Зэбзэмаа һандали дээрэ һууха тая хална асуугаад, саашань харюушье хүлеэнгүй, зэмэлжэ оробо.—Яажа ябаһан хүн гээшэбши даа. Һэ... Үхибүүншни томо болошоо бэшэ гү?

—Би өөрөө һалаһан бэшэб даа. Ямаршьегүй байжа байтараал, юун хиинь хүлөтлөө юм агшаб, ши бидэ хоёр таарахагүй байнабди, харихам гээд лэ ябашоо һэт даа.

—Ай гэжэ даа... Эрэ хүнш боло даа... Ганса һамгаяа яб саб гэтэр зан соогоо һургажа шадахагүй! Зай тиигээд...

— Тиигээд удааншье болонгүй халамда гарашоо һэн даа.

— Эй гэжэ даа. Һула табиһан һур шэнги һанжангүй, дэмы үлэһэн дээһэн шэнги һэнжынгүй яба гээд шамда хэлэгшэ һэм... Саашаа яахам гэжэ бодоноош даа, Балдан-Доржо?

—Хүлисэ, Зэбзэмаа.. Тиихэдэ һамга абахашьегүй аад лэ, шамда гомдожо абаа һэм.

— Байжа байтараа бүтэхэгүй юумэ хэлэжэрхихэ, һониншни даа, Балдан-Доржо.

—Ондоо юун гэхэ байгаабиб. Һанаһанаал хэлэнэтби даа.

— Юун гээшэб даа, юундэ гомдоһониешни һананагүйб.

— Ши олон хүнүүдэй байһаар байтар хэлээ һэмнайш.

— Юун гээшэб даа?

— Энэ даа, Балдан-Доржо гэжэ хэбтэһэн хони бодхоохогүй амитан.

— Һи, һи...

— Һии-һииш бэшэ... Ямар басаган энээнэй һамган болохоб даа гээ һэмнайш. «Ши һамганиинь болохо дурагүй гүш?»—гэжэ нэгэнэй асуухада: «Алтанш толгойтой болоо һаань, һамганиинь болохогүйб гээ һэнши. Нюунагүйб: тиихэдэ би шамда дуратай байгааб. Теэд дуран тухайгаа хэлэхээ зүрхэлэгшэгүй һэм. Шамайе хажууһааш һалангүй хараха, үһанай эрьедэ хэбтээд, бүхэли үдэртөө шам тухайгаа бодолгоно хатан, зүрхөө тамалагша һэм. Теэд иигэжэ шамда хэлүүлһэнһээ хойшо, үй гашуудалда дарагдажа, орохо нүхөө олохоёо болишоо бэлэйб. Тиимэл һаа ахир хүн байгаа гээшэ гүб? Бүхы наһан соогоо һамгагүй ябаха болоно гүб? гэһэн асуудалнуудые өөртөө сэхэ табяа һэм. Тиигээд лэ хойто жэлынь зорёон һамга абаа ха юмбиб!

— Дурлангүй гү?

— А-ха-а...

— Һэ... ямаршье хүнгэн бодолтой хүн гээшэ ши даа, шэнээм аддаршаба. Хүнэй наадажаш, үнэнһөөш хэлэһые ойлгодоггүй байнаш. Һэ...

— Тиихэдэ шогложо хэлээ һэн гүш?

— Һэ! Юун гэһэнш хүн гээшэбши даа...

— Зэбзэмаа! Би шамайгаа мүнөө хүрэтэрөө һанажа ябадагби.

— Бү хүмхаара! Үргэеэ барижа шадахагүй... э.э...

— Шамда хабирууджа байгаа һаа, аттан һэн ха. Хэлээеш барижа һураха һэн хаб...

— Зай даа, үлүү юумэ бү шаша! Ябая! Кинодо ошоё саашань,— гээд Зэбзэмаа һууриһаа бодобо.

«Гурбан жэлэй урда тээ шинии хэлээе барижа шадаһан байгаа һаа, би мүнөө эгээ иимэ байдалда ороодшье орхихогүй һэм. Хэлэнэй үта хүзүү орёохо гэдэг энэ болоно ха»,— гэжэ Балдан-Доржо бодобошье, һанаашаяа хэлэбэгүй. Юундэб гэхэдэ Зэбзэмаагай хэлэн өөрынгөө хүзүү орёогоогүй, харин хэнтэг зан гаргаһан өөрын хүзүү орёоһон болоно бшуу.

Ц-Д. ХАМАЕВ.

Ажалшадай бэшэгүүд

ХАШАРТАЙ БОЛОШОҺОН ХАТАР

Һүүлэй үедэ Нарһатын соёлой байшанда даншье үсөөн хүн зон сүлөөтэй сагаа хүхюу зугаатайгаар үнгэргэхээ ерэдэг болошоо. Юуб гэхэдэ, эндэ хүнэй дура татамаар һонирхолтой юумэ эмхидхэгдэнэгүй гээшэ. Лекци, элидхэл, асуудал харюугай үдэшэ болон мүн ондоошье юумэн болодоггүй. Харин хатар тандаа гээшэнь долоон хоногой туршада гурба дахин болодог. Теэд тэндэншье һонирхолтой юумэн үгыл даа. Вальс, чарльстон, фокстрот гэхэ мэтын хатарнуудһаа ондоо зүйл эндэ наадахагүйт. Үгышье һаа радиолоор наадаһан шонын үляан шэнги хүгжэм доро нэгэ хэды залуу зоной хотирго бэтитэ хотолзон хойшо урагшаа хатархые үзэхэт.

Хаа яахан зужэг наада табигдадаг. Теэд программань даншье ядуу, тулюур. Хэзээ заяанай дууладаг 5—6 дуун, нэгэ хэды шүлэгһөө ондоо юуншье үгы. Тэрэ мүртөө зарим дуунуудынь арба хори дахин эндэхи сценэ дээрэһээ гүйсэдхэгдэһэн байна. Жэшээнь, «Бригантина поднимает паруса» гэжэ дууе Вдовенко Гындыков хоёр арбаад дахин шахуу гүйсэдхэбэ гээшэ ха. Концерт бүхэндэ Маслов гэгшын гүйсэдхэдэг «яблочко» гэжэ хатарһаа зужэг харагшадай ойнь гуташоо. Энеэдэтэй, зугаатай шог хөөрөөнүүд, сатира, бүлэг бүлэгөөрөө гүйсэдхэдэг үзэмжэтэй һайхан хатар зугаае эндэ харахагүйт.

Уран һайханай кружок үгы шахуу. Иимэ юумэ эмхидхэхэ хүнүүдшье эндэ үгы гэжэ хэлэбэл алдуу болохогүй гээшэ ха. Тус байшанда гурбан хүн хүдэлмэрилдэг юм. Теэд тэдэнэй нэгэниинышье соёлой мэргэжэл үгы. Иимэ хүнүүдһээ ажалай ямар үрэ дүн хүлеэжэ болохоб даа.

Яруунын аймагай Совéдэй гүйсэдхэхэ комитедэй соёлой таһаг, ВЛКСМ-эй комитет тус байшантай хаяа халхажа байдаг. Теэд аймагайнгаа соёлой байшангай ажал хэрэгээрнь һонирходоггүйнь гэмшэлтэй.

С. АНЬКИН.

Яруна.

ХААНАШЬЕ ЯБАХАДА хүнэй урма зориг бадаруулма шэнэ барилга гү, али һаяхан ашаглалтада үгтэһэн байшан гэрнүүд, завод, фабриканууд ербылдэн бодожо байгаа һэн.

ОРЬЁЛ БҮХЭНИИЕ ДАБАГШАД

Сэрэгэй албанһаа һаяхан табигдаһан Цымбалов шэнэ барилгада хүдэлхэеэ «Механлит» завод ерэһэн юм. Тиихэдэ энэ заводнай үргэдхэгдэжэ, мантан томо корпус бодожо байба.

1956 оной ажалай түрүүшын үдэр. Завод тиихэдэ трактор, машинануудые заһабарилдаг һааб даа. Залуу энэ хүбүүмнай дүршэл ехэтэй хүдэлмэришэдтэй сүг ажаллахадаа, һүбэлгэн бэрхэ, юумэшье сэхэдээ хүнэй хойно орохоор бэшэ, шадамар байһанаа түрүүшын үдэрһөө харуулжа эхилбэ. Трактор, машинын мотоор задалдаг цехтэ ажаллажа ябаһан Базматар үнишье болонгүй (энэмнай 1957 оной эхин) мотоор сүглүүлагшадай бригадир болошобо. Ушарынь хэлэхэдэ, Юрий Филипповэй ударидадаг тус бригада завод, республика дотороо суурхажа, эгээн түрүүлэн коммунис ажалай бригада гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Теэд орон дотороо дэлгэрһэн Валентина Гагановагай үүсхэл дэмжэн, Юрий Филипповэй гээгдэжэ ябаһан бригадада ошохо болоходо, оронДонь эмхидхэлэй талаар шадамар бэрхэ, шуран хүнэй хэрэгтэй болоходонь, замай залуушадай энэ бригадые нүхэр Цымбаловта даалгаһан байгаа.

1961 оной һүүлшын һарада завод шэнэ түхэлэй продукци гаргаха болобо. Тиихэдэнь электромеханическа цехэй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн хамһабариин бригада баһал Цымбаловта даалгагдаһан юм. Ороной зүүн зүгтэ түрүүшын техническэ машина бүтээхэ болоһон тус цехэй урда ехэхэн харюусалгатай даабари үгтэһэн. Эдэ бүгэдэеэ ойлгоһон тус цехэй коллектив түрүүшын үдэрһөө эмхи гуримтайгаар ажал, хүдэлмэреэ эмхидхэжэ, шэнэ түхэлэй двигатель бүтээжэ эхилээ бэлэй. Түрүүшээр хэды ехэ саг, мүнгэ зөөришье миин хиидэ хаягдадаг байгаа гээшэб. Эдэ бүгэдэ цех, бригада бүхэнэй хүдэлмэришэдые «һүниин зүүлэн, үдэрэй һанаан» болгодог һэн ха. Тиигэжэ байтар Баранчинск городой М. И. Калининай нэрэмжэтэ электро-механическа заводой коллектив ротор шудхаха шэнэ технологи ажалдаа нэбтэрүүлбэ гэһэн һураг суу дэлгэршэбэ. Түрүү энэ аргые өөһэдтөө нэбтэрүүлхые хүсэһэн «Электромашина» заводойхид нүхэд Д. М. Ахуншин, Б. Д. Цымбалов, И. Г. Наливко гурбанһаа бүридэһэн бүлэгые тус заводой шэнэ технологи шудалхыень эльгээһэн юм.

Хэдэн хоногой туршада шэнэ, түрүү арга шудалһан эдэнэрэй заводтоо бусажа ерэхэдэнь, шудхагшадай түсгаар бригада эмхидхэгдэнхэй, тэрэ бригадые ударидагшаар баһал Цымбалов томилогдоһон байба. Роторнуудые шэнэ аргаар шудхаха болоһон эдэнэр түрүүшын һарада эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэжэ үнгэрбэ. Түрүүшын туршалга. Хайлуулагдаһан алюмини түсхай хэб уруу эюулэгдэжэ, хүдэлмэришэдэй һанаһанда хүрэмэ ёһотойл һайн бэлэг—бэлэн ротор хэдэхэн часай туршада бүтэшэбэ. Урдань нэгэ ротор сүглүүлхын тула хэрэглэгдэдэг заахан бүлад түмэр, үнэтэй зэд болон бусад зүйлнүүд хэрэглэгдэхээ болишоо һэн. Энээнһээ хэды ехэ алмалта болооб?

Гансахан ротор бүтээжэ гаргахада анха 35 түхэриг гаргашалагдадаг байгаа. Иигэжэ жэлдээ 40 мянган түхэриг гаргашалдаг һэн. Нүхэр Цымбаловай бригадынхид шэнэ үүсхэл ажалдаа хэрэглэжэ, тиимэ гаргаша хэхээ болишоо бшуу. Ажалдаа түрүү арга хэрэглэжэ шадаһан тус бригадынхид һара бүриингөө даабари 5—6 хоног урид дүүргэдэг болоjо, завод дотороо суурхуулха, магтуулха ёһоороо магтуулна, суурхуулна.

Заводой интернациональна бригада гэдсүүлдэг эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ—украинец И. Г. Наливко, ородууд Н. М. Мурчин, В. Зайцев, В. В. Чижан гэгшэд болоно.

Агууехэ Октябриин алдарта 47 жэлэй ойн һайндэрые ажалай шэнэ бэлэгтэйгээр угтажа шадаһан коммунис ажалай бригадын гэшүүдэй түйлаһан амжалта, үнэтэ бэлэгынь энэл даа.

С. КОЛОДА,
«Электромашина» заводой техническэ информациин бюрогой начальник.

«Труд» фабрикын оёдолой цехэй мастерцууд, коммунис ажалай ударнигууд Галина Пятакова, Нина Булакова, Валентина Дамбадугарова гэгшэд шэнэ оёгдоһон хубсаһануудые хаража байна. Эдэнэр үдэр бүриингөө нормые 120—130 процент дүүргэнэ.

Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

Бүгэдөөрэн захинхай

Онохойн совхозой хүдэлмэришэдэй дунда 1965 ондо абаха газетэ, журналнуудта захил эмхитэйгээр ябажа байнхай. Илангаяа Первомаевка, Доодо Шулуута гэжэ нютагуудай ажаһуугшад захилда эдэбхитэйгээр хабаадана. Жэшээнь, эндэхи бригадые эрхилэгшэ Д. Д. Дамбиев, «Правда Бурятии», «Коммунизмын туяа» гэжэ газетэнүүдые, «Огонёк, «За рулём» гэжэ журналнуудые захяа. Совхозой юрын хүдэлмэришэн С. Л. Пахомов 25 түхэригэй гурбан янзын хэблэлдэ, малшан Х. Бадмаев 21 түхэригтэ захил хэбэ. Отделениин комсомольско организациин секретарь И. А. Устинов 28 түхэригтэ захиһан. Энэ нүхэрнай мүн комсомолшуудайнгаа дунда захил эмхидхээ. Иигэжэ эндэхи 130 үрхэтэ айл бүгэдөөрэн 1965 ондо абаха олон газетэ, журналнуудые захиба ха юм.

Д. ЖИГЖИТЖАПОВ.

РАК ҮБШЭНҺӨӨ ҺЭРГЫЛХЭ АРГА

СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин президент Н. Н. БЛОХИН хорото хабдар эмшэлхэ талаар совет эмшэдэй олоһон шэнэ аргануудые тайлбарилна

Хорото хабдар (рак) шэнжэлдэг, эмшэлдэг институтда һонин туршалганууд хэгдээ. Тиигэһэнэй үндэһөөр иимэ ушар элирүүлэгдэбэ: ямар нэгэн амитанай түрэмсөөр тэрээндэ рак үбшэнэй вирус тараад, хэдэн һарын үнгэрһэн хойно тиимэ вирусээр дахинаа тарибал, хорото хабдар хүрэдэггүй байба. Яхадааб гэхэдэ, хоёрдохёо вирусээр тарилга хэхэдэ, амитанай бэе махабад тэрэ үбшэндэ дабагдасагүй болоно.

Хорото хабдар шэнжэлдэг, эмшэлдэг институдай кабинедые даагша Галина Дейчман ямар аргаар амитанай бэе махабадые энэ үбшэндэ дабагдасагүй болгохоб гэжэ элирүүлээ. Энэнь юрэл бэлэхэнээр түйлагдаагүй байха.

Хорото хабдар һүжэрөөдэг олон зүйлэй вирусууд эрдэм, наукада мэдээжэ юм. Эхэнхидээ һармагшанай бөөрын клеткэнүүдтэ эшээлдэг СВ-40 гэжэ вирусые шэнжэлһэн байна. Һаяхан түрэһэн сагаан хулганын гү, али хархын үрэнүүдтэ иимэ вирусээр тарилга хэһэнэй һүүлдэ хахад жэлэй үнгэрөөгүй байтар, тэдэ амитадай заримандань саркома бии болодог байба.

Бусад үбшэнэй вирусуудтэй тарилгын аргаар тэмсэдэттэл, рак үбшэнэй вирустэй яагаад тэмсэхэб гэһэн асуудал табигдаһан байгаа.

...Амитанай түрэмсөөр гү, али эхэ соогоо ехэ болоjо ябахадань, тэрэнэй бэе махабадта рак үбшэнэй вирус бии болоно. Энээхэн үедэ нарай голтой бэень хорото хабдартай тэмсэхэ шадалгүй байдаг. Нилээд хожомшог амитанай бэе махабад микроорганизмуудта эсэргүүсэхэ тэнхээтэй болоно. Тиимэһээ нарай амитадай бэедэ вирус тогтон «эшээлдэг». Хэдэн һарын үнгэрһэн хойно зарим амитадай бэедэ хорото хабдар һүжэржэ эхилдэг. Теэд энэ үбшэниие яажа һэргылхэб гэһэн асуудал гарана.

Хэдэн туршалга хэгдээ. Амитадай бэе махабадай хорото хабдарай вирустэй тэмсэхэ шадалгай болоходонь, тиимэ үбшэнэй һүжэржэ эхилээгүй байхада, СВ-40 гэдэг вирусээр хоёрдохёо тарилга хэбэл, сагаан хулгана, харханууд абаргадаг байба.

Хоёрдохёо таригдаһан вирусһээ өөрыгөө хамгаалха хүсэтэй болоһон организм анханай «эшээлһэн» вирустэй тэмсэжэ дорoo дарадаг байна.

Хэблэлэй һониной агентствын (АПН-эй) корреспондент Алексей Веретенников энэ шэнэ аргын удха шанар тухай һанамжаяа хэлэжэ үгэхыень гүйжа, хорото хабдар шэнжэлдэг, эмшэлдэг институдай директор **Николай БЛОХИНИИЕ** гүйгаа.

Медицинын академик Николай Блохин рак үбшэнтэй тэмсэхэ уласхоорондын союзай президентээр һунгагдаа (1966 ондо энэ тушаалаа эзэлхэ юм). Тиимэһээ рак үбшэниие яажа аргалха тухай тэрэнэй һанамжые уншахада һонин байха.

—Энэ шэнэ аргын шухала талань юуб гэхэдэ, амитанай түрэхэ гарахаһаа вирусэй халдаһан байгаашье һаа, бэе махабадынь хорон хабдарые дабаха аргатай болоно гэжэ элирээ,—гээд Николай Блохин хөөрэнэ.

Хүнэй бэедэ ямар вирусуудэй хорото хабдар һүжэрөөдэгынь үшөө элирүүлэгдээдүйдэ энэ шэнэ арга медицинэдэ хэрэглэхэ тухай хэлэхэнь үшөөл эртэ.

Хорото хабдар һүжэрөөдэг вирусууд тушаа яһала олон юумэ элирүүлэгдэнхэй. Элдэб хулганануудай лейкозууд, шубуу шонхорнуудай али олон хабдар, хулганын хүхэнэй рак вирусһээ һүжэрдэг гэжэ тодоруулагдаа.

Даб дээрэ лаблан сохомлохын аргагүйшье һаань, вирусууд хүнэй бэедэ хорото хабдар һүжэрөөлсэдэг гэжэ һананаб. Рак үбшэ һүжэрөөдэг вирусууд байдаг, мүн олохон хүнүүдэй бэе махабадта тиимэ «байра» вирусууд бии гэдэгынь зүбтэй гээшэ аабза. Тиигэбэшье хүн болгон хорото хабдарта нэрбэгдэхэ гэжэ болохогүй. Нэгэ жэшээ харуулая: хүн бүхэн өөрын туберкулезтой байдаг. Теэд бүгдэдээ туберкулёзоор үбшэлдэггүй ха юм. Үбшэ һүжэрөөдэг микроорганизмууд бэеынь һулархада гааран дэбэрдэг бшуу.

Вирус тушаа шэнжэлгэ зүбөөр хэгдэнэ гэжэ тоолоноб. Юуб гэхэдэ, вирусээр туршалга хэхэдэ, һанаанда ороогүй ушар тодордог байна. Жэшээнь, хүнэй түбэнгидэ байгаад ямаршье хориг хэлэггүй гэхээр зарим түхэлэй аденовирусуудые сагаан хулганада халдахаабал, үүшханай рак үүдхэдэг байба. Хэрбээ хүнэй бэеын тамирай һурабал, аденовирусууд баһал хорото хабдар үүдхэжэ магад гэжэ туршалгаар элирүүлэгдээ. Тэрээнһээ гадна, вирусууд хоорондоо ехэ илгаатай байдаггүй. Хорото хабдар шэнжэлдэг, эмшэлдэг институдай хүдэлмэрилэгшэ Николай Мазуренко «сагаан сэсэг» гэдэг эшэргэнын вирус лейкоз үбшэ гү, али шуһанай хабдар үүдхэхэ вирус болодог гэжэ тодоруулаа.

Хүн бүхэнэй гү, али үгсаатан бүхэнэй бэе махабад тиимэ үбшэниие һэргылэн зайсуулгын талаар ондо ондоо байжа болохо. Ажабайдалайнь, илангаяа эдеэ хоолойнь, заншал гуримайнь ямар байһанһаа дулдыдан, ондо ондоо оронуудта янза янзын рак үбшэн үзэгдэдэг байна. Хорото хабдар һүжэрөөдэг вирусуудые шэнжэлхэдэ, рак үбшэнһөө һэргылхэ тусгаар арга олгоно.

(АПН).

Эдэ залуу басагадай эхэ эсэгэнэр урдань ямар бүтүү бүглүү газарнуудта, ой тайга соо ажаһуудаг байгаа гээшэб. Харин мүнөө эдэнэр Ленинградай багшанарай институт дүүргээд, түрэл Баунта нютагтаа багшална, үхибүүдые хүмүүжүүлнэ. Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа) Анна Николаевна Делбонова, Дарья Николаевна Зылыкеева, Дарья Петровна Миронова. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ШУУЯАТАЙ ЗАНДАА ЯБААРАЙГТЫ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

— Энээнһээ болохоор аашалдаг үбгэн ааб даа, бүшье хэлэ. Анханайл шууяатай хүн хаям. Үбһэн дууһаа гэжэ ганирһыень дуулаба һэн гүт? Үгыхэн даа, далайнь саана ехэ үбһөн хадагалаатайл байха. Шууяатайшье һаа, мэхэтэйхэн, шорын шүүһэ долёоһон баабай бэзэ. Гайхалтайл ажалша хүн... Харахадаа мэдэхэт. Нимэ зоноор ямаршье ажал урагшатай байдаг, — гэжэ директор хэлээ һэн.

Үргэлжэ саһан дэбисхэртэй Шаагтаагай тала будан бордоһоор тооһорно. Хашабаа шаргын үргэн елүүр харгы дээгүүр нэгэ жэгдээр, хашалантайгаар хахинан, шэхэнэй шиир таһална. Нюдэ алдама талын дунда Бадмын Батын байра һүүдэртэн тобойно.

Хүрэжэ ерэхэдэмнай, үбгэжөөл хорёо соо хаалгатай хонидойнгоо дунда һахы һалаг бүгдэгэнэжэ байхань харагдаба. Хуушаржа хүхэршэһэн шэнэһэн сэргэдэ мориёо уяжархёод, тиишэ ошобобди. Хонидой маараан. Тоогүй олон тэнэг нюдэнүүд манине үдэшэнэ

— Сайн байна, Бата Жалсанович!

— Жалсановичаа алдагты саашань, Бадмынгаа Батаар түгэсөө хүн аабзаб. Эндэ юугээ хэжэ ерэбэт, баригты эдэ асануудые, үбһэ тараалсагты.

Яахабши теэд, ажаллахал баатай болобобди.

— Городой зоной шандааһа уяжэрхие. Намайе голоогүй һаатнай, мурысөе,—гэжэ байжа маанадаа һархагануулхые оролдоно.

Хорёогоор дүүрэн үбһэн таража, хонидой маараан замхаад, амтан хоолоо хяр-хяр жажалхань зөөлэхэноөр хүгжэмтэбэ.

Үнжагар ута хашаа. Набтархан, умхирһэн хана. Һахалтаһан хушалта. Досоонь шиниг нойтон аргагүй гэжэ һанахаар һэн. Харин адар томо үүдыень нээн сасуу, һарүүл һайхан байра руу ороһоноо мэдэрнэбди. Шэбхын бэшэ, шэнэхэн хяагай амтан хангал хамарыем дарьбагануулба. Зайн галай үгы һэн тула, эндэ тэндэ гар дэнгүүд үлгөөтэй. Хурьгадай байра руу ороноби. Хөөрхэнүүд гээшэнь! Хухюунүүд. Мааралданад, дэбхэрэлдэнэд. Бата Жалсанович маанадые дахуулаад лэ, үгэ дуугүй гэшхэлнэ, үе болоод лэ омог, мүн урибтар хараса бидэн руу хаяна: «Харагтылши, хэр бэ? Үнэн зүрхэнһөө оролдобол, ямаршье байдалда эрхим амжалта түйлагдаха», — гэһэншүү. Теэд бидэшье юумэ асуунагүйбди. Үлүүдэ ха юм. Нюдөөрөө хаража байгаад үшөө юун гэжэ мүшхэхэбши даа.

Гэртэ орохынгоо урда тээхэнэ, хэрэлсын урдахи шударуулда гуталаа аршажа байха үедөө үнөөхи түрүүшынгээ уулзалга һанаандаа оруулжа:

— Бата Жалсанович, үбһөөр ядалдахадаа, директортэ ороо һэн гүт? — гэжэ асуубаб.

—Яагаа мартадаггүй хүйхэрбши,—гээд тэрэ маһаршаба. — Шал тэнэг амитан хорёогоо хаатараа хоолой ерэхые хүлеэжэ һуудаг юм гэжэ мэдыш. Шууяхадаад абахадаш, хаана ошохо һэм, асархал байха даа. Хамтын хэрэгэй түлөө гани гай табихаяа сэдэлэхэгшэгүйб, вот так!

* * *

Бата Жалсанович Бадмаев гансал Нисэнгадээшье бэшэ, харин бүхы Яруунаараа мэдэжэ хонишон. Зуун хонин бүриһөө ерэнһээ доошо хурьга абаһан байхагүй. Хайшан гээд тиимэ амжалта түйлагданаб? Юрэ хэлэбэл, өөрын хүсэл оролдолгоор, үндэр эрмэлзэлээр ааб даа. Зүгөөр оролдолго эрмэлзэлыень хүтэлдэг үшөөл нэгэ хүсэн бии. Тэрэнь түрэл тоонто нютагтаа хүн түрэһэнэй хэмжээшэгүй ехэ дурлал болоно. Игэжэ хэлэхэдээ, дан дээгүүр абажа, дан үлүүсэ гоёоно гэжэ бү һанагты. Энээндэ би этигэнхэйб!

Үнгэрэгшэ хабарай наруули дулаахан үдэр һэн. Улаан-Үдынгөө Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжаар доошолжо ябатараа, Бата Жалсановичтай золгошобоб. Гартаа чемодан баринхай, хүрин шляпатай, һөөл соморхоноор хубсаланхай хүн урдамни байбал даа. Тэрэниие хүдөөгэй үбгэн гэжэ гансатал таамаар. Зүбшье бэзэ. Энэ шууяан, машинануудай урагша хойшоо һүндэлөөн, бархагар томо гэрнүүд дадал бэшэл. Баяраа барижа ядан, мэндэшэлэлсэбэбди.

— Хаанаһаабта?

— Крымһээ...

— ? ? ?

— Совхознай амархыем эльгээ һэл даа, — гэжэ хайхарамжагүй янзаар хэлэхэдэнь, хоолойдонь омогорхолой, баярай тэмдэг мэдэрээд орхибоб. Сэсэрлиг соохи сүлөө һандали оложо һуубабди.

— Газар дайда үзэбэ хаямта даа, Бата Жалсанович...

— Нютагаа һанашообеэ.

— Поездоор ошоо гүт?

— Эрхүү хүрэтэр. Саашань «ТУ» самолёдоор. Нохой халхай, бaһашье түйлай томо шубуун байна даа. Түргэнииеньшье бү хэлэ. Юрэдөө, хониноймгоо балгааһан дээрэ гарахадаа толгойм эрьеэд, хүлнүүдни эзэеэ алдадаг юумэл. Харин тэрэ саана, үүлэн дээгүүр ниидэжэ ябахадаа һэншье гээгүйлби, — гээд нүхэрни толгойгоо монсогонуулан, хэлэээ шоншорбо. — Хүнэй ухаан өөрыень хаанал хүргэгшэ ааб? Нүхэр, эдэ бамбайлдагша үүлэдшни оройдоо газартаа налалдашанхай юм халм! — гээд залуугай сог залитайгаар гэрэлтэһэн нюдөөр орьёл өөдэ шэртэбэ.

— Крым гоё нютаг даа, Хара далайн эрьеын элһэн дээрэ бүхэли наһаараа хульбэржэ хэбтэхээр юм бэшэ гү... — гэжэ би дуугарбаб.

— Үгы даа, тэндэ хэбтэхэ зониинь хэбтүүжэг. Шэнэһэнэй оёорой Нисэнгэһээмни дээрэ юумэн намда олдохогүй гэжэ ойлгооб. Хара далайн эрьедэ хүлгөөтэй. Зониинь гэжэ хоёр нарапай хоорондо шоргоолзондол исалжа байха юм. Далайн эрьедэ хүлөө табиха зай үгы гэжэ һанахаар. Олоной субадаг, хашалантай газар байна. Түргэхэн лэ бусажа, хониндоо гарахам даа.

* * *

Бата Жалсанович мүнөө 61 наһая шахажа ябана. Амарха сагынь тулажа ерээ. Теэд тэрэ хүдэлһэн зандаа. Бухэли наһанайнгаа олзо—баян дуршалөө Виктор хүбүүндээ заажа үгэнэ.

— Энэ наһандаа хүдэлөөгүйлөө яахаб! Ажалда дуршэһэн хойноньУлаан-Үдэ руу малай докторой һургуулида эльгээхэб,—гэжэ үбгэжөөл хөөрэдэг.

Үбэлнэйшье үүлэ тоншобо. Халюун шаргал тала дайда сагаан хүнжэлөөр хушагдаба. Хонишодто тухашараатай, тон харюусалгатай хаһа саг орожо ерэбэ. Үдхэн дэлһэтэй хээр мориндоо мордоһон Бадмын Бата Нисэнгэ тээшэ мэнэ хатаргахань ёһотой. Дуу шуу табиһан юумэ директор Дмитрий Рабданович Банзаргашеевэй кабинет руу хиидэжэ орохонь ёһотой. Яахабши теэд, тиимэл зантай хүн хаям.

«Хамтын хэрэгэй түлөө ганигай табихаяа сээрлэхэгшэгүйб» гэһэн үгэнүүдынь һанаа сэдьхэлдэм хадуугданхай.

Шууяатайл зандаа ябаарайгты, Бата Жалсанович!

С. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ПОЭЗИИН ҮДЭШЭ

— Залуу поэдүүд шүлэгүүдээ уншахань ха, ошохо гүш? Үни галабай уран шүлэгшэдэйнгөө хонгёо хоолой дуулаагүй аа, ошохогүй гэжэ яаха юм, ябаяш, — гэжэ нэгэ залуухан басаган хани басагандаа трамвай соо ябаад хэлэнэ.

— Мэдэжэ байналби даа. Ехээр бү аргадал даа. Долоон сагта гэлсээ һэн гү? Ши, Дарима, үдэшэлэн манайдаа ерээрэйл даа, ошохобди.

Трамвай зогсожо, басагадшье тараа һэн. Нимэрхүү хөөрэлдөөнүүд тэрэ үдэртөө эндэ тэндэ дуулдаал һэн.

...Үдэшын 7 саг. Улаан-Үдын Гэтээрэлэй байшан соо нилээдгүй олон зон сугларанхай. Ганса залуушуулшье бэшэ, буурал толгойтой болонхой наһатайшуулшье ерэнхэй. Тэдэнэр поэдүүдэй шүлэгүүдые худалдан абажа, автограф абахаяа яаранад.

Эндэ залуу зохёолшодшье гансахан сугларaa бэшэ, орон дотороо мэдээжэ болоһон Ц-Б. Бадмаев, Ц. Жимбиев, Н. Дамдинов, Д. Улзытуев гэгшэд баһал байлсаа.

Поэзиин үдэшые «Байгал» журналай редактор А. Бальбуров нээжэ, буряадай поэзиин хүгжэлтын зам тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгөөд, Солбон Ангабаевта үгэ үгэбэ.

Багахан забһарлалтайгаар гурбан часай турша соо арба гаран поэдүүдэй шүлэгүүдые шагнаха гээшэ тиимэшье бэлэхэн бэшэ даа.

Үгы даа, поэдүүдэй галта үгэ шагнан, поэзиин оёоргүй далай руу тэдэнтэй хамта шунган орожо, сэдьхэлээ хүдэлэн һуухада, үнэндөө, сагайшье ошоһониинь огто обёорогдоогүй ёһотой.

Арба минутын забһарлалай болоходо, трамвай соо хөөрэлдэжэ ябааша үнөөхи хоёр басагадай Д. Улзытуевай, А. Щитовэй, Н. Дамдиновай номуудые бариад, дуратай поэдүүдэйнгээ автографые абахаяа тэдэн тээшэ һарбайжа байба.

— Поэзи пенсидэ гарадаггүй гэжэ мэдэнэт. Мүнөө ахамад зохёолнодой нэгэн болохо Д. Хилтухиида үгэ үгөе,—гэжэ А. Бальбуровай соносхоходо, зал соо альга ташалган адхаршана.

Поэзидэ дуратайшуул нигэжэ сагаа хии гээгээгүй, һургаалтай, һонин юумэнүүдые олоор ойлгожо абаа, сэдьхэлээ ханан хужарлажа шагнаа гэжэ хэлэлтэй.

Удаадахи уулзалган февраль соо болохоор хараалагдана. Гэгээрэлэй байшан соо поэзидэ дуратайшуул шагэмэ байха аабза гэжэ хүлеэгдэнэ.

Ц. ҺАМАЖАБАЙ.

Яруунын аймагта

ТҮРҮҮШЫН АМЖАЛТА

Эртэшэг хүйтэржэ, сэнхир номин нуурнууд мульһөөр хушагдаба. Октябриин һүүлээр Яруунын загаһанай заводой гүбшүүршэдэй 7 бригада загаһа барилгада гараба.

—Мүнөөнэй намар-үбэлэй загаһа барилгада заводнай һайнаар бэлдээ. Гүбшүүрнай бүлтэдаа шэнахуу шэнэ. Бэшэшье зэмсэгнай һайнууд. Загаһа бариха газарнуудта мори эдеэлүүлхэ тэжээл бэлдээтэй, түлеэн оруулаатай. Загаһашад байраар хангагданхай,—гэжэ заводой директор нүхэр Зобнин хөөрэнэ.

Олзобориdo гараһан түрүүшынгээ үдэрые загаһашад һайнаар эхилээ. Николай Орловой бригада гурба дахин гүбшэхэдээ, 29 центнер алгана, сурхай болон бусад загаһа бариба. Леонид Князевай бригада 16 центнер, Алексей Залуцкиин бригада 10 центнер загаһа барижа тушааһан байна.

Октябриин урда тээхи ажалай вахтада жагсаһан Яруунын загаһашад ноябриингаа даалгабари энэ һарын 20 хүрэтэр, кварталайнгаа түсэб болзорһоонь 10 хоног урид дүүргэхэ гэжэ шиидээ.

УРГАСЫН ҺАЙНДЭР

Нарһатын дунда һургуулиин үйлэдбэриин бригадын гэшүүд ургасын һайндэрые үнгэргэлэг болож заншанхай. Һурагшад аймагай Пионернуудэй байшанда һаяхан сугларжа, һайндэрөө тэмдэглээ.

Һурагшадай үйлэдбэриин бригадын хэһэн хүдэлмэри тухай биологиин багша В. А. Шилина тоосоо хээ. Тоосоон соогоо һурагшадай зун, намарай үедэ хэһэн хүдэлмэри тухай тодорхойгоор хэлэһэн байна. Һургуули шазарайнь участок дээрэ помидор, горох, свёкло, капуста, кукуруза, хартаабха һайнаар ургаа. Эдэ ургамалнуудай экспонадууд тэндэ харуулагдаһан байха юм.

Зунай үедэ олохон һурагшад совхозой малай тэжээл бэлэдхэлсээ, мүн намартаа таряа хуряалтада, хартаабха малталгада ябалсаа.

Һайндэртөө олохон һурагшад бэлэг абаа. Нарһатын совхозой дирекци һургуулиин багшанар—классай хүтэлбэрилэгшэдтэ шан барюулба. Һүүлээрнь концерт харуулагдаа. Һайндэр хүхюу сэнгүүгээр үнгэргэгдөө.

ШЭНЭ ГУДАМЖА, ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Нарһата тосхон жэл ерэхэ бүри ургана, болбосон түхэлтэй болгогдоно. Үнгэрэгшэ зун тосхоной 18 гудамжа дээрэ үшөө нэгэ—Промышленная гэжэ гудамжа нэмэбэ. Тэндэ хоёр байратай дурбэн гэрһээ гадна, тосхоной хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон эндэхи совхоз байрын 10 гаран гэр баряа.

Аймагай Соведэй гүйсэдкомой барилгын таһаг барилга хэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Мүнөө жэлдэ түс таһагай барилгашад хоёр байратай нэгэ гэр, нэгэ байратай хоёр гэр ашаглалгада оруулаа. Первомайска гудамжада найман байратай хоёр дабхар гэрэй һуури табиха нүхэн малтагдажа байха юм.

Барилгын таһаг түсэбөө дүүргэхын тулада модо ехээр бэлдэхэжэ эхилээ. Модо бэлэдхэхэ ба таллуулха хүдэлмэри дээрэ 9 хүн хүдэлнэ.

В. БАЙБОРОДИН.

США-дахи ҺУНГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ

США-гай һунгалтын үрэ дүнгүүд намайе ехээр баясуулаа. Американ арад хэтэрмэ хархис өтэгээдүүдтэ шанга сохилто үгөө. Тэдэнэй ударидагша Голдуотер бүлигдэхэһаа гална, һүүлэй зуун жэлэй турша соо республиканска партиһаа дэбжүүлэгдэһэн ямаршье кандидадһаа үсөөн дуу абаһан байна.

Арадай дура хүсэлые тоонгүй байжа болохогүй гэжэ энэ һунгалта харуулаа. Водородно бомбоор заналта хэдэг Голдуотер һунгагшадай үмэнэ муухайгаар харагдаа. Хэрбээ һунгалтада илалта түйлаа һаа, Урда Вьетнамда ядерна зэбсэг хэрэглэхэ эрхэ Пентагондо олгохоб гэжэ тэрэ найдуулһан юм. Ядерна туршалгануудые зарим зэргээр хорихо тухай Москвагай договорые Барри бурүүшаадаг байгаа. Советскэ Союзтай дипломатическа харилсаагаа болюулхые, Кубада өсэргүү зэбсэгтэ добтолго хэхые тэрэ уряалдаг байгаа. Термоядерна дайнда американ арад эсэргүү тэмсэл хэнэ, эб найрамдалые хүсэнэ гэжэ Голдуотер обёордоггүй байгаа бшуу.

Нүгөө талаһаа США СССР хоёрой хоорондохи харилсаануудые саашадань һайжаруулха алхамуудые хэхэб гэжэ Джонсон арадтаа найдуулһан байгаа бшуу. Москвагай договорой удха шанар ехэ гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байгаа. Термоядерна дайн хэрбээ һужэрөө һаа, хүн түрэлтэндэ аймшагтай ехэ гай түбэг татаха гэжэ Линдон Джонсон мэдүүлһэн байгаа. Урда Вьетнамда США-гай правительствын бэелүүлэг зэрхэг түримхэй политикада, Кубада хашалта хабшалта хэлгэдэ дураа гуталгын ехээр болодог байгаашье һаань, Американ һунгагшадай дийлэнхи олонхинь Джонсоной түлөө дуугаа үгөө.

Эб найрамдал тухай асуудал энэ һунгалтын үедэ гол һуури эзэлээ. Юуб гэхэдэ, амгалан тайбан байдал арадуудай амиды мэндэ байха гэһэн удха шанартай байна бшуу.

Ороной үндэһэ яһанай илгаа гаргадаг, милитарис этэгээдүүдэй кандидат бологшо Голдуотерой дотоодын хархис политикые америкынхид баһал бурүүшаажа дуугаа үгэһэн байна бшуу. Негрнүүдтэ бүрин эрхэ олгохо ябадалые Барри угаа ехээр бурүүшаадаг байгаа бшуу. Тэрэ профсоюзуудай эрхые хизаарлан хаһаха гэжэ оролдодог байгаа. Хүдэлмэригүйшүүлдэ туһаламжа үзүүлхэ, наһажаал болоһон хүдэлмэришэдтэ пенси үгэхэ, түлөөһэгүйгөөр медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ ябадалые Аризонын сенатор бурүүшаадаг байгаа. Өөрынгөө найдабарине Холбоото Штадуудай политическэ эгээн лэ хархис хүсэнүүдэй ябуулгатай Голдуотер холбодог байһан юм. Хараал узыт, тэрэ ороной урда талын штадуудта эгээн лэ ехэ амжалта түйлаһан байна бшуу. Юуб гэхэдэ, ороной урда талын хүбинүүдтэ негр хүн зоной тон олонхинь эрхээ хаһагданхай, ажалшадай тон үсөөхэн хүбинь профсоюзуудта нэгэдэнхэй.

США-гай коммунис партиин ударидагша Гэсс Холлой уряа Голдуотерой эрид шууд бүлигдэхэ ябадалда туһалаа.

Гэбэшье Голдуотерые дэмжэдэг хүсэнүүд бии зандаа. Баруунай үзэл бариматалагшадай толгойлогшые дэбжүүлһэн монополистнууд республиканска партиие хиналта дороо бариһан зангаараа. Имагтал эдэнэр урда штадуудтахи политикые тодорхойлдог юм. Һунгалтын урда тээхи кампаниин үедэ «Джон Бэрчын бүлгэм» болон бусад фашис организацинууд ябуулгаяа шангадхаһан байгаа. Президент Кеннедиин алуулһанһаа хойшо политическэ шалтагаанаар алалга хюдалга хэхэ ябадал олошорһон байха юм. Энээн тухай юун гэрщэлжэ үгэнэб гэхэдэ, США-гай «Уоркер» гэжэ хүдэлмэришэнэй газетын редакциин байшангые тэһэлхын тулада һүүлэй үедэ хэгдэһэн хоёр һэдэлгэ гэршэлжэ үгэнэ.

Америкын дийлэнхи олонхи арад дайн байлдаанда, хорото муухай ябадалда эсэргүүгээр дуугаа үгөө. Манай орондо демократическа эрхэ сүлөөгэй түлөө, Урда Вьетнамда амгалан ёһоной политика бэелүүлхын, Кубатай харилсаагаа һайжаруулхын түлөө тэмсэлые шангадхаха зам нээгдэжэ үгөө. Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай али бүхы холбоо барисаа үргэдхэн хүгжөөхэ саашанхи хэмжээнүүдые абаха зам нээгдэнхэй.

Арт ШИЛДС, американ публицист. (АПН).

Урда Вьетнамай партизануудай дайшалхы ябуулганууд

ПАРИЖ, ноябриин 9. (ТАСС). Сайгонһоо баруулжаа 30 километрэй газарта харуул хаража ябаһан Урда Вьетнамай правительственна сэрэгүүд партизануудай зүгһөө миномёдоор тон шангаар буудагдаһан байна. Гурбан офицер, тэрэ тоодо нэгэ американец алуулаа, зургаан солдат шархатаа. Меконг мүрэнэй адагта партизануудай миныи тэһэрхэдэ баһа нэгэ американ офицер шархатаа гээд Франс Пресс агентство мэдээсээ.

Аденауэр Париж ерэбэ

ПАРИЖ, ноябриин 9. (ТАСС). Баруун Германиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тусхай самолёдоор ФРГ-гэй урдын канцлер Конрад Аденауэр үсэгэлдэр үдэшэ Париж ерээ.

Эндэ «политическэ хэлсээнүүдые хэхэб» гэжэ Парижай Орли гэжэ аэродром дээрэ 88 наһата канцлер мэдүүлээ.

Эдэ хэлсээнүүдэй, тэрэ тоодо Францииин президент де Голльтой хэлсээ хэхэ ябадалайнь, зорилгые журналистнууд тодорхойлжо үгэнэ. Энэ хэлсээн Европын «юрэнхы дэлгүүртэ» болон НАТО-до хабаадалсаха талаар Баруун Германиин болон Францииин правительствануудай хоорондо һүүлэй үедэ гараһан арсалдаануудые һуларуулха зорилготой байна.

Франс Пресс агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, канцлер байха үедөө Аденауэр Париж 28 дахин ерэһэн байгаа. Энэ аяншалга ФРГ-гэй мүнөөнэй канцлер Людвиг Эрхардын аяншалжа ерэхэ бэлэдхэлые шэнжэлжэ байһан хэрэг болоно. Эрхард ерэхэ жэлэй январиин түрүүшын хахадта Франци ерэхэ һанаашалга гаргажа байнхай юм.

Эйсаку Сато Японой шэнэ премьер-министр болоо

ТОКИО, ноябриин 9. (ТАСС). Парламентын 47-дохи онсо ээлжээтэй сессиин мүнөөдэр эндэ нээгдэхэдэ, Японой шэнэ премьер-министрээр зонхилхы либерально-демократическа партиин кандидат Эйсаку Сато һунгагдаа.

Эйсаку Сато һунгагдан сасуугаа, шэнэ кабинедые байгуулжа ороо.

Японой шэнэ премьер-министр 63 наһатай юм. Тэрэ парламентда нэгэтэ бэшэ һунгагдаһан байгаа. 1948 онһоо хойшо Иосидын, Киси болон Икэдын кабинедүүдтэ элдэб тушаалнуудые, тэрэшэлэн зонхилхы партида гол тушаалнуудые даадаг байгаа.

Камбоджодо һайндэр болобо

ПНОМ-ПЕНЬ, ноябриин 9. (ТАСС). Эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай байдалтай болоһоор 11 жэлэй ойе Камбоджын арад мүнөөдэр тэмдэглээ. Энэ ушартай дашарамдуулагдан, ороной ниислэлдэ сэрэгэй парад, һайндэрэй демонстраци болоо. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. Г. Игнатов түрүүтэй советскэ правительственна делегаци хүндэтэ айлшадай дунда правительственна ложонуудта байгаа.

Бургиба Тунисай президентээр дахяад һунгагдаа

ТУНИС, ноябриин 9. (ТАСС). Тунисай Республикын президентээр Хабиб Бургиба дахяад һунгагдаа. Эндэ тунхаглагдаһан түрүүшын мэдээнүүдэй ёһоор, тэрэ үсэгэлдэр һунгалтын болоходо дийлэнхи олонхиин дуу абаһан байна.

ФАШИС АЛУУРШАДЫЕ ҮМӨӨРЭГШЭД

БАРУУН БЕРЛИН. (**АПН-эй тусхай корреспондент**). Эрнст Тельманэй ами наһанда хоро хүргэгшэд Германиин Федеративна Республикада убай һэнгэрүй ябана гэжэ тэрэ үеэр Бухенвальдын түрмэдэ «640» номертой һууһан Людвиг Ландвер 1962 оной хабар Веймартахи митинг дээрэ мэдүүлээ һэн. Тэрэ гэһэнһээнь хойшо штабсфюрер Вольфганг Отто оберштурмфюрер Вернер Бергер хоёрой бузар нэрэнүүдынь бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонхой. Хэдэн жэлэй туршада дарагдаһан хэрэгые мүрдэжэ эхилһэн байгаа.

Энэ оной мартын тэн багта Баруун Германиин олохон газетэнүүдэй хуудаһануудта дээрэ арайхан анхармаар богонихон мэдээсэл гараа һэн. Тэрээн соонь «коммунистнуудай вождь Эрнст Тельманиие алаһан юм гэжэ гэмнэгдэһэн агсан багша Вольфганг Отто, банкын алба хаагша Вернер Бергер гэгшэдэй хэрэгые Хойто Рейн-Вестфалиин центральна ведомство болюулаа. Түс ведомство концлагерьнуудта хэгдэһэн национал-социалистска гэмтэ ябадал тодорхойлхо үүргэтэй юм» гэжэ хэлэгдэнэ.

Газетэнүүдэй мэдээсэлэй тобшохоншье һаань, ороной улад зон тэрэниие анхаралда абаһан байба. Э. Тельманиие зэрлиг муухайгаар хороолгодо эдэ эсэсовецүүдэй хабаадаһые хүн бүхэнэй мэдэжэ байтар, бонско юстициин «хайрлаһаниинь» ойлгогдосогүй юм. Үнэн сэхэ немецүүд бүлтэдаа дураа ехээр гутажа, бурүүшаалнууд орожо эхилээ һэн.

Мюнхендэ һуурижалтай Людвиг Хёльбын нэрэ мүнөө ФРГ-дэ мэдээжэ болонхой. Тэрэ мүшхэбэриин болюулагдаһан тухай мэдээд, газетэдэ гараһан мэдээсэлэй зүб, бүрүүе хэлэжэ үгэхыень Кельнын сүүдэ бэшэһэн байгаа. Абаһан харюунь газетэдэ гараһан мэдээсэлэй зүб байһые батална үгөө. Тиихэдэнь Хёльбое ФРГ-гэй юстициин министр Эвальд Бюхертэ хандаһан байна. «Хэрбээ тэндэ байлсаһан гэмтэдэй бүлтанайнь нэрэнүүдэй мэдээжэ һаа, хэнэйнь алаһан мэдэгдэхэл ёһотой. Гэмтэд үшөө ондоо юумэ һанана гээшэ гү, али тэрэнь гансал сүүд дээрэ элиржэ болохо гү. Гэмтэдые зэмэлжэ боломоор баримтанууд яһала бии байна. Тиимэ хадань, энэ хэрэгэй мүрдэлгые болюулжа болохогүй гэжэ бодоноб»—гээд, тэрэ бэшэнэ.

Нийтэ хүн зоной эрилтын ёһоор, ФРГ-гэй сүүдэй засагаархид Эрнст Тельманиие алаһан хэрэг мүрдэлгые дахинаа һэргээхэ баатай болоо.

Мүрдэлгын хэгдэжэ байхада баһа ямар һаад түбэгүүдэй «гэнтэ» ушаржа болохо байһыень уридшалан мэдэжэ боломоор бэшэшье һаань, үнэн зүб ушар элирүүлэглээ гэжэ һанамаар. «Би юунһээшье айнагүйб. Мүнөө ехэ тушаалнуудые даажа байһан национал-социалистнуудтай танил байхаб»,—гэжэ алуурщадай нэгэн Вернер Бергер Ротвейль городто ябахадаа дэмы хэлэһэн байхагүй.

Мүнөө ехэ тушаалнуудые даажа байдаг нэгэ һаналтанайнгаа талаһаа дэмжэгдэхэ байһандаа тэдэ гэмтэдэй найдадагынь мэдээжэ ха юм. Мүрдэлгын ямараар хэгдэхэнь саашадаа харагдана бэзэ. Алуурщадай гэм элирүүлэгдэжэ, зэмээ амсаха сагынь болоо гэжэ ороной түрүү хүнүүд эрилтэ табина. Булад шэнги хатуу коммунист, агууехэ немец Эрнст Тельманэй нюрга уруунь хорото муухайгаар буудажа, ами наһандань хоро хүргэһэн хүнүүд сүлөөдэ ябаха эрхээ тэрэ августын харанхы һуни алдаһан байна.

Л. БУРНЯШЕВ. (АПН).

С. Е. ЕШИЕВ

Удаан саг соо хүндөөр үбшэлжэ, 1926 онһоо КПСС-эй гэшүүн, тусхай пенси абагша Ешиев Содном Ешиевич ноябриин 10-да наһа бараа.

Содном Ешиевич Баргажанай аймагай Баян-Голой сельсоведэй Каралик гэжэ тосхондо 1894 ондо үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэһэн юм.

Тэрэ бага балшар наһандаа үншэржэ, нютагай баяшуулай барлаг боложо ябадаг байгаа. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай үедэ баруун фронтын ара талын хүдэлмэри хэхээр татагдаһан байгаа. Октябриин революциин һүүлээр хүдөөдэ шэнэ ажабайдал эдэбхитэйгээр байгуулалсаа һэн.

Содном Ешиевичые партиин обком 1931 ондо ВКП(б)-гэй ЦК-гай дэргэдэхи партийна хүдэлмэрилэгшэдэй хоёр жэлэй курсада эльгээһэн байгаа. Тэрэниие дүүргэлсэнэйнгээ һүүлээр 1946 он хүрэтэр партийна хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ ябаа: машинно-тракторна станциин, совхозой политотделнүүдэй начальнигай орлогшоор, ВКП(б)-гэй райкомой, обкомой инструктораар, колхозой түрүүлэгшээр, колхозой, МТС-эй парткомой секретаряар, ВКП(б)-гэй райкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлөө.

Пенсидэ гарахынгаа урда тэрэ Баян-Голой хүдөөгэй библиотекые даагшаар хүдэлһэн юм.

Ямаршье хүдэлмэри даалгахадань Содном Ешиевич тэрэ хэрэгтэ ехэ харюусалгатайгаар хододоо хандадаг байгаа. Партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ, абьяастай пропагандист, эмхидхэгшэ гэжэ тэрэниие хүнүүд мэдэдэг һэн.

Содном Ешиевич ВКП(б)-гай хэдэ хэдэн райкомуудай, Улаан-Үдын горкомой, ВКП(б)-гэй Буряадай обкомой гэшүүнээр нэгэнтэ бэшэ һунгагдаһан байгаа.

Содном Ешиевичэй гэгээн гэрэлтэ дурасхаал маанадай сээжэ зүрхэндэ хододоо харуугдажа ябахал.

Бүлэг нүхэдүүд.

Үнинэй коммунист Содном Ешиевич ЕШИЕВЭЙ наһа бараһантай дашарамдуулан, бүлэнэр болон түрэлхидтэнь Баргажанай хүдөөгэй партком, аймсоведэй гүйсэдком, үйлэдбэриин управлени, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой коммунистнууд болон гэшүүд гүнзэгы ехэ гашуудалаа мэдүүлнэ.

Редакторай орлогшо Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89 33-61 корректорская—35-95

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00267. Зак. № 1147.